

Adio, Majestate!

piesă în 15 tablouri
de **ALEXANDRU VOITIN**

PERSONAJELE

(în ordinea intrării)

N. D. Cocea
Miron Radu
Maiorul Niculescu-Bolintin
Generalul Sănătescu
Gazetarul Streitman
Garçonul
Romulus Voinescu, director general al
siguranței
Procurorul Raicoviceanu
Gheorghe Panu
Leonaș Fainsilber, funcționar la „Lupta”
Constantin Bacalbașa
Prim-procurorul Andronescu-Dulap
Comisarul Călinescu
Judele instructor Stătescu
Subcomisarul Coengiopol
Tistul de sergenți
Avocatul Nicolae Blaranberg
Procurorul de curte Cerchez
Prezidentul de curte Stoicescu
Emanoil Mihăescu-Porumbaru, deputat
Tache Oprescu, percepător

Ilustrația: ARY MURNU,
reproducere după revista „Furnica”, 1905

T A B L O U L 1

Decorul : În avanscenă, lateral, un birou. Să ni-l închipuim după amintirile lui N. D. Cocea : „Aici sînt clasicii. Colo, Anatole France. Dincolo, rușii. Și pe măsuta de lângă divan — între vechi icoane, bucoavne bisericești și luminări de ceară — Verlaine și Baudelaire, inseparabili”.

COCEA (intră cu Miron Radu. Luminează încăperea): Cam frig la mine. Nu-i nevoie să-ți scoți superbul tău macferlan. Îți mai ține de cald.

MIRON : Sînt bine căpțușit pe dedesubt.

COCEA : Cum vrei. Te rog însă să lepezi răpănoșii ăia de șoșoni.

MIRON : Uitasem c-am pășit peste covoarele boicrești ale conului Nicu Cocea.

COCEA : Nu mă enerva, Miron. Respectă-mi chelia sexagenară.

MIRON : Nu mai ai mult, nene Nicule, și inaugurezi al optulea deceniu de pleșuvie.

COCEA : Mă ajungi și tu repede din urmă, june poet Miron Radu dela Mancha. Astăzi dă-mi voie să mă simt și eu tinăr... Bine că mi-am adus aminte... Să-mi beau elixirul.

(Picură un medicament într-un pahar.)

MIRON : Picături de viață lungă.

COCEA (ridicînd paharul): Vin de viață lungă... nu mai am voie să închin. Dar

tot ridic paharul : pentru izgonirea regelui ! Trăiască 30 Decembrie una mică nouă sute patruzeci și șapte !

MIRON : Trăiască ! Azi a fost o zi bună, străsnic de bună.

COCEA (după ce a băut): Adio, majestate ! O viață întreagă am așteptat să rostesc aceste cuvinte... Am strigat „jos regele” ficăruia din cei patru Hohenzollerni, care ne-au fericit țara... Imprecații, deznădejde, furie, dispreț... Această seară de adio e însă altceva.

MIRON : Despărțirea implacabilă de trecutul osîndit. E o împlinire.

COCEA : Da, da... A venit mai repede decît mă așteptam. Din august patruzeci și patru, anacronismul monarhiei s-a accentuat mereu. Coroanele însă nu-s ușor de azvîrlit la gunoi. O știu eu destul de bine.

MIRON : Și totuși s-a făcut... Ai ținut morțiș să mergem în piața palatului, deși n-ar fi trebuit...

COCEA : Iar ? Mă demoralizați cu atîta grijă. Nu sînt un moșneag neputincios.

MIRON : De acord. Făcăm o simplă remarcă: nici nu te-ai însămănătoșit bine și toată scara ai bătut străzile. În lung și-n lat.

COCEA : Trebuia să văd cu ochii mei ce se întâmplă ! Cred că sînt mai îndreptățit decît mulți alții. Dacă aș fi rămas acasă, abia mă îmbolnăveam mai rău. În schimb, tot ce-am văzut m-a reconfortat. Atîta freamăt viu te-ncălzește. Nici gerul nu l-am mai simțit.

MIRON : Cu asemenea blană, cam greu, nene Nicule...

COCEA : Nici în macferlanul tău nu puteai îngheța, împielitătule.

MIRON : Pardon, loden !

COCEA : Lodен ?! Fie și loden din partea mea.

MIRON : Ai dreptate, nene Nicule, în seara asta nu putea îngheța nimeni. Ne-au încălzit pe toți valurile de minerie calmă și dogoritoare. Tot orașul : tineri și bătrîni, bărbați, neveste, copii. Voința colectivă și neînduplecată, care a impus izgonirea regelui. Ea a dictat actul abdicării.

COCEA : Vezi, Miron, de asta am vrut atît de mult să te însoțesc. Trebuia să fiu și eu în seara asta în mijlocul mulțimii. Participarea la un eveniment, aderarea activă la realitate, reprezintă în zilele noastre mult mai mult decît o oarecare adeziune teoretică și programatică. Prezența mea pe stradă, faptul că am putut striga și eu, alături de toți ceilalți, „Trăiască Republica Română” este pentru mine un act creator. Un act patriotic.

MIRON : Și ai strigat tare, nene Nicule. Un cetățean care era lingă mine mi-a și spus : halal îmblănitul, strigă din toată inima.

COCEA : Serios, dragă ?! Să știi că asta îmi place... În orice caz, ce spuneai tu, Miroane, eu o știu de mult. Nimic nu se poate schimba și îndrepta atîta vreme cît resorturile esențiale ale vieții politice nu sînt în mîna celor ce-și cîștigă piinea prin muncă. Din păcate, noi, intelectualii, am uitat deseori acest adevăr.

MIRON : Mai ales l-am ignorat.

COCEA : Și una și alta. Condeierii mai bătrîni, noi, mai ales, am greșit adevărat. Cei mai mulți ne socoteam principala sau chiar singura forță capabilă să militeze pentru progres... Cumpenele vremii ne vor cîntări pe fiecare... Știu eu ?!... Poate... Dacă nu ne va acoperi pe toți praful uitării... Tot ce-am făcut altădată îmi pare astăzi atît de șters, atît de îndepărtat...

MIRON : Regrete și tristeți, nene Nicule ?

COCEA : Nu. Dar seara de azi mi-a stîrnit amintirile. Trecutul e întotdeauna parfumat cu nostalgie.

MIRON : Trecutul, poate... Dar gîndirea progresistă a înaintașilor face parte din prezent. Lasă nostalgiile, nene Nicule. Cei de altădată au călăuzit deseori gesturi politice înnoitoare. În bezna trecutului, orice pîlpîire a fost de preț. Și n-au fost numai pîlpîiri.

COCEA : Poate.

MIRON : Sigur. În făcliile de azi strălucesc și luminile de ieri.

COCEA : Tu n-ai să îmbătrînești niciodată, Miron.

MIRON : Sînt sigur de asta și-s hotărît să rămîn mereu tînăr... Vrei să-ți spun cîteva versuri ? Le-am priticcit acum, în piața palatului.

COCEA : Îmi place să te ascult. Tu ești un cîntăreț adevărat.

MIRON (*recită*) :

De anii cei trecuți, e bine
În astă zi să ne-amintim
Cît ard în inimile pline
De zvonul celor care vin.

COCEA : Îți mulțumesc, dragul meu.

MIRON : Nu se va uita niciodată, nene Nicule. I-ai înfruntat pe toți cei patru regi.

COCEA : Patru ai României. Celor străini n-am cum să le țin socoteala. Eu mă răfuiesc cu monarhia de aproape jumătate de veac. Dar, te rog să mă crezi, întotdeauna am ieșit învingător.

MIRON : Chiar întotdeauna ?!

COCEA : Întotdeauna ! Evident, mă refer la regii noștri. Cu ei am avut răfuiele directe. Pe toți patru i-am arătat cu degetul, drept asasini, hoți, bestii degenerate. Le-am denunțat public crimele, venalitățile, fărădelegile, viciile... Și dacă socotești bine, bilanțul e în folosul meu. Eu mi-am ajutat compatrioții să-și cunoască și să-și urască stăpîinii...

MIRON : I-ai „popularizat”, nene Nicule !...

COCEA : Exact. Acesta ar fi termenul modern. În schimb, prin grija regească, am petrecut adevărate nopți de reculegere în închisori, aresturi și lagăre... Le știi tu.

MIRON : Amintiri din umbra pușcăriei...

(*Elementele de decor dispar. Miron iese din spotul luminii. Cocca îmbracă o subă soldățească, își pune o căciulă mi-toasă și trece spre fundul scenei.*)

Decorul : o cameră de gardă-arest. 1917. „La sediul comandamentului militar din Negrești, un fel de tirgșor, așezat la jumătatea drumului dintre Iași și Vaslui... O dimineată sinistă din decembrie” — N. D. Cocea.

COCEA : ...Amintiri din umbra pușcării...
Domnule maior, fiți amabil și lămuriți-mă, unde sîntem ? Ce pușcărie e asta ?

BOLINTIN : O, nu, domnule Cocea, nu e pușcărie...

COCEA : Dar ce e atunci ? Unde sîntem ? De ascară, de la Iași, a viscolit toată noaptea. Nici nu-mi dau seama cît am făcut și unde am ajuns. Parcă am fi la capătul pămîntului.

BOLINTIN : Nu e prea departe.

COCEA : Unde sîntem, domnule maior ?
Ce, e secret militar ?

BOLINTIN : O, nu, din moment ce am ajuns la obiectiv, nu mai e secret...
Cred că acum v-aș putea spune.

COCEA : Atunci spuneți !

BOLINTIN : Fiindcă insistați : comandamentul militar Negrești.

COCEA : Lîngă Vaslui ?

BOLINTIN : O, da.

COCEA : Arestat, și mă duceți la un comandament militar ?! Asta înseamnă tot pușcărie.

BOLINTIN : Nu vă alarmați... Nu e pușcărie.

COCEA : Nu mă sperii eu de pușcărie.
Udul nu se teme de ploaie.

BOLINTIN : O !

COCEA : Sînteți surprins ?

BOLINTIN : Oarecum... Auzisem că ați fost magistrat.

COCEA : Asta a fost o greșală de tinerețe. O pot socoti prescrisă. Din magistratură am demisionat destul de repede. Acum sînt un vechi răufăcător. Am început destul de tînăr, încă sub domnia răposatei sale majestăți Carol I.

BOLINTIN : O, foarte interesant, am citit așa ceva... într-un roman...

COCEA (*ris larg*) : Serios ? Roman în fascicule ?

BOLINTIN : ...Mi se pare că dumneavoastră glumiți, domnule Cocea.

COCEA : Nicidecum, domnule maior. Exact acum zece ani, în o mie nouă sute șapte, în anul răscoalelor, am făcut pușcărie la Buzău.

BOLINTIN : O, încă de acum zece ani ?

COCEA : De fapt, începutul îl făcusem ceva mai înainte. La Brăila. N-a fost însă un debut prea strălucit. Acolo am fost arestat doar cîteva săptămîni.

BOLINTIN : O, n-aș fi crezut. După cîte am auzit, sînteți fiul unui domn general.

COCEA : De-aici mi se trag toate, domnule. Am avut de mic copil contacte nesănătoase.

BOLINTIN : O !

COCEA : Păi da, am cunoscut îndeaproape asasini dintre cei mai fioroși, hoți celebri, cei mai infami și periculoși făptuitori.

BOLINTIN : Dumneavoastră glumiți mereu, domnule Cocea. În familia unui domn general ?!

COCEA : Cîtuși de puțin. Și, pardon, domnule ! Tatăl meu n-a fost un general oarecare. A fost ofițer în suita personală a majestății sale regelui.

BOLINTIN (*sărind în poziție de drepti. Onctuos*) : Vă rog să mă scuzați, dar...

COCEA (*tîindu-l, măreț*) : Mulțumesc...
Veți vedea imediat. Datorită funcției tatălui meu, familia noastră a locuit în incintele castelelor și palatelor regale. Am avut fericirea să-i cunosc personal : pe majestatea sa răposatul Carol, pe majestatea sa Fritz, încă de cînd era principe.

BOLINTIN : Fritz ?

COCEA : Ferdinand. Noi amicii îi spunem Fritz. În intimitate, bineînțeles.

BOLINTIN : O, nu știam.

COCEA : În sfîrșit, am cunoscut și pe celelalte altele... miniștri, toate mări-mile.

BOLINTIN : Cîtă cinste !...

COCEA : Te cred. Și încă de mic copil.

BOLINTIN : O... nu înțeleg atunci... celelalte...

COCEA : Ce anume ?

BOLINTIN : Asasinii.

COCEA : Chiar nu ?... Gîndiți-vă puțin, domnule maior. Ce Dumnezeu ?!

BOLINTIN : ...O, da... da... da, de mic copil... (*Tonul marii descoperiri.*) Ați fost răpit de mic copil. Ați fost răpit de o bandă.

COCEA : Bandă ! Asta e ! Domnule, ești sen-za-ți-o-nal.

BOLINTIN : Am mai auzit de un asemenea caz.

COCEA : Ești senzațional... Am să-ți spun totuși. Prea m-aș plictisi altfel. Ai dreptate, domnule. E o bandă, o bandă pe care am putut-o cunoaște direct. O bandă de ucigași, de tilhari,

de jefuitori ai țării. O bandă ticăloasă! Condusă ieri de regele gheșeftar și asasin Carol I și astăzi de majestatea sa Fritz. Ferdinand, bețivanul urecheat. Tot n-ai înțeles, domnule?... Doamne, Dumnezeu!

BOLINTIN: ...Domnule, sînteți nebun... O... Nu permit să fie insultate majestățile lor regale. Nu permit și protestez... Sînteți nebun.

COCEA: Sînt. Sînt nebun. M-a înnebunit drumul ăsta îngrozitor de la Iași și pînă aici. M-au înnebunit gerul, temerile și amărăciunile. Am vrut să fug de ele vorbind, fie și cu unul ca dumneata... Doamne, Dumnezeu, pe mîna cui ne-ai lăsat țara și pe noi toți! Maior și comisar regal!

BOLINTIN: O... O vorbă să nu mai scoți.

COCEA (*strîngînd șuba pe el*): Nici o grijă.

BOLINTIN: ...Scoateți-vă șuba... E militară... Șuba majestății sale. (*Cocca scoate șuba și o aruncă cu dispreț.*) Trebuia să vi-o iau de mult. Să vă las să degerați pe drum... O meritați!

(*Pauză.*)

SĂNĂTESCU (*intrînd*): Bună dimineața, domnilor.

BOLINTIN (*luînd poziția de prezentare*): Să trăiți, domnule general. Am onoare să mă prezint. Sînt maiorul comisar regal Niculescu-Bolintin. Din ordinul Marelui Cartier...

SĂNĂTESCU (*tăindu-l*): Bine, bine, știu... Dumneata ești domnul Cocca?!

COCEA: Da, domnule general.

SĂNĂTESCU (*cu ton de prezentare*): Sănătescu... Generalul Sănătescu... (*Lui Bolintin.*) De dumneata nu mai am nevoie. Ești liber.

BOLINTIN (*intinzînd un plic*): Domnule general, actele arestatului.

SĂNĂTESCU: Lasă plicul aici.

BOLINTIN: Și șuba, domnule general.

SĂNĂTESCU: Ce șubă?

BOLINTIN (*arătînd șuba*): Permiteți s-o iau. E de la Marele Cartier.

SĂNĂTESCU: Ia-o și retrace-te. Dacă ai nevoie de ceva, găsești ofițerii la popotă.

BOLINTIN (*ia șuba. Salută*): Am onoare să vă salut, domnule general. (*Iese.*)

SĂNĂTESCU (*posomorît*): Pomădatul ăsta e cel mai mare tîmpit din toate armatele aliate... Pe deasupra e și o lichea periculoasă. Ce l-aș mai expedia eu în tranșee pe învîrtitul ăsta... (*Străbate încăperea, controlează ieșirile, închide o ușă cu cheia. Apoi, cu zîmbet și cu figura destinsă.*) Pe-aici sînt cam

multe urechi... Nu te-am adus în biroul meu. Acolo chiar nu-i de scos o vorbă... Dumneata ești băiatul generalului Cocca!

COCEA: Da, domnule general.

SĂNĂTESCU: Ești arestat din ordinul Brătenilor!

COCEA: Bănuiesc, domnule general.

SĂNĂTESCU: Ti-o spun eu. Mi-a telefonat, în privința dumitale, Ionel Brătianu. Personal mi te-a dat în grijă.

COCEA: Văd că mă bucur de o atenție deosebită.

SĂNĂTESCU: Și încă ce atenție!? Primul ministru, și din cea mai înaltă dispoziție. Cea mai înaltă... Înțelegeți?

COCEA: Desigur.

SĂNĂTESCU: Neamul și sămînța lor la toți împreună!

COCEA: De acord cu dumneavoastră, domnule general.

SĂNĂTESCU: Poftim (*arătîndu-și epoletul*), general de brigadă. Cu vechimea și capacitatea mea! Cei dintr-o promoție cu mine sînt generali de corp de armată. Au avansat pe toți mucoșii. Liberali, bineînțeles. Eu, fiindcă am o altă concepție, rămîn bun în grad. E revoltător, domnule!

COCEA: Revoltător, domnule general.

SĂNĂTESCU: Te cred. Liberalii au parte de toate onorurile. Se ghistuiesc de ani de zile. Iar noi, cei care avem o concepție solidă, tradițională, conservativă așteptăm și ne uscăm. Îți dai seama, domnule Cocca?

COCEA: Perfect, domnule general.

SĂNĂTESCU: Și-acuma, pe deasupra, m-au făcut și temnicerul dumitale. Ne-maipomenit! Comandant de mare unitate și temnicer al unui bolșevic.

COCEA: Mda.

SĂNĂTESCU: Bolșevic primejdios. Așa mi-a spus Brătianu.

COCEA (*evaziv*): Așa se pare...

SĂNĂTESCU: Eu, domnule Cocca, ți-o spun deschis, dacă aș putea, i-aș mîncă fripți pe toți bolșevicii. Cu dumneata însă nu am nimic. Dimpotrivă. N-am să scot eu castanele din foc pentru liberali. Chiar dacă asta ar fi dorința majestății sale. Clar?

COCEA: Chestia cu castanele nu-mi este prea limpede, domnule general.

SĂNĂTESCU: Atunci, ce mai încoace-încolo, dă-mi cuvîntul dumitale de onoare și ți-o spun pe șleau.

COCEA: Îl aveți, domnule general.

SĂNĂTESCU: Foarte bine. Află, domnule, că pezevenghiul de Brătianu te-a trimis la mine ca să te fac scăpat.

COCEA: Scăpat?

SĂNĂTESCU : Scăpat ! Ce-i greu de priceput ?! Nu s-a mai făcut de atâtea ori ? Scăpat de orice griji. La loc de odihnă și verdeată.

COCEA : Acolo unde nu-i nici durere, nici suspin... Am înțeles, domnule general.

SĂNĂTESCU : Asta-i. M-a întrebat Brătianu de vechimea în grad. Mi-a fluturat tresa de divizie. Parcă nu-l cunosc eu cât e de pungaș ?! Mi-a atras atenția că ești foarte primejdios. În stare să fugi de sub paza cea mai riguroasă.

COCEA : Frumoase perspective. (*O chintă de tusă.*)

SĂNĂTESCU : Frig în ghețaria asta.

COCEA : Să fiu sincer, după cele ce mi-ați spus, m-au cam trecut căldurile.

SĂNĂTESCU (*uitându-se în jur*) : Unde ți-e paltonul ? Pune-ți paltonul, domnule.

COCEA : N-am. M-au adus așa cum mă vedeți. Aseară, la Iași, m-au arestat de pe culoarele Teatrului Național. Eram în ședința Parlamentului. Din motive de urgență și discreție nu m-au lăsat să-mi iau paltonul de la garderobă. La Consiliul de Război mi-au dat șuba pe care a luat-o adineauri maiorul.

SĂNĂTESCU : ...Născătoarea lor de șobolani ! Aștia-s liberalii. Lasă că te aranjez eu.

COCEA : Depinde cum, domnule general.

SĂNĂTESCU : Fain. Vrea șmecherul de Brătianu să mă tragă pe sfoară, să te curăț eu. Să cadă răspunderea pe noi. Putea foarte bine să te trimită la un general de-al lor. N-a făcut-o. Te trimite la mine ca să ne compromită pe noi. La mine nu se prinde, domnule. Eu am principiile mele. Solide, conservative. Eu nu mă pretez. Nu le fac eu jocul. La mine, domnule, ești în cea mai totală siguranță.

COCEA : Vă sînt recunoscător, domnule general.

SĂNĂTESCU : Ești și fiu de militar. Te încartiruesc într-o casă bună. Masa la popotă. Liber în tot târgul. O singură condiție : să nu-mi fugi. Dă-mi cuvîntul dumitale de onoare.

COCEA : Aveți cuvîntul meu, domnule general.

SĂNĂTESCU : Atunci e în regulă... Încă ceva : eu sînt monarhist și dinastic. Pe majestățile lor regele și regina eu pot să-i înjur astăzi de mamă și de tot calendarul, fiindcă joacă după cum le cîntă Brătianu. Mîine s-ar putea să-și dea seama că au greșit și să facă un guvern solid, tradițional, conservativ.

Atunci se schimbă chestia. Fac drepti și strig ura ! Eu nu fac politică, dar sînt un om de principii. Clar ?

COCEA : Evident, domnule general.

SĂNĂTESCU : Va să zică, sîntem înțeleși. Aici, în Negrești, nu-mi faci nici un fel de politică. Te porți ca un sfînt. Sfîntul sfinților.

COCEA : Chiar sfînt, domnule general ?

SĂNĂTESCU : Sfînt politic. Încolo, distrează-te cum vrei. Clar ?

COCEA : Sînt la dispoziția dumneavoastră.

SĂNĂTESCU : Foarte bine... Ia să vedem ce-i și cu plicul ăsta. (*Desface plicul, scoate un dosar, îl frunzărește. Citește.*) ...Tii, tii... (*Răsfoiește.*) Ti-au adunat toate articolele... Teribil, domnule... Albie de porci îi faci pe majestățile lor... Măi, măi ! Cîteodată o nimeresti... Cu Brătienii mai ales. Asta-mi place... Să știi că am să le citesc pe toate.

COCEA : Ce să vă mai pierdeți timpul...

SĂNĂTESCU : ...Ăsta-i subversiv rău... ăsta, ultimul, scris de mîină, netipărit. Ce-i cu ăsta, domnule ?

COCEA : Nu știu la care vă referiți, domnule general.

SĂNĂTESCU (*în timp ce citește*) : ...Despre Petrograd... Văd că ai fost de curînd în Rusia.

COCEA : Da.

SĂNĂTESCU : Lenin... Am auzit parcă... Șeful bolșevicilor, mi se pare !?

COCEA : Da.

SĂNĂTESCU (*încezînd dosarul*) : Nu mă mir că te-au arestat. Articolul ăsta e bolșevism curat.

COCEA : Nu-i un articol, domnule general. Doar cîteva note asupra revoluției de la Petrograd. Din această toamnă, 25 spre 26 octombrie 1917.

SĂNĂTESCU : Cu ăst-ai înfundat-o.

COCEA : Mi l-au ridicat la o percheziție. De altfel s-a discutat și în Parlament despre acest eveniment... Poate mai tirziu voi face și un articol.

SĂNĂTESCU : Caută-ți, domnule, de treabă ! Ești om deștept. Dacă nu te liniștești, ai să dai de naiba. Ascultă-mi sfatul, domnule Cocea. Lasă-te de politica asta bolșevică. Cere iertare majestății sale și pocăiește-te. Altfel o sfîrșești rău. Acuma ai avut noroc. Ai nimerit la mine. El îl cunosc pe tatăl dumitale și nici nu vreau să mă las tras pe sfoară de pușlamaua de Brătianu. A doua oară nu mai dai peste norocul ăsta.

COCEA : Recunosc, domnule general, am avut noroc.

SĂNĂTESCU : Nu-i da cu piciorul. Urmează-mi sfatul și să nu fugi. Să nu fugi, că mă bagi și pe mine la bucluc. Mai dă-mi o dată cuvîntul că nu fugi. Dă-mi și mina. Cuvîntul dumitale. De la general, la fiu de general.

COCEA (*dînd mina cu Sănătescu*) : Aveți din nou cuvîntul meu, domnule general.

SĂNĂTESCU : Am încredere. În ce privește pe Brătieni, n-am nimic împotriva. Poți să-i tăbîrești cît vrei și cum vrei... Îți trimit un ofițer să se ocupe de dumeata.

COCEA (*în timp ce Sănătescu iese*) : Vă mulțumesc și vă salut, domnule general... Cuvîntul dat trebuie respectat.

(*Decorul e scos din spotul luminii. Ceea se îndreaptă spre fața scenei.*)

T A B L O U L 3

Decorul : același ca în tabloul 1.

COCEA : ...Cuvîntul dat trebuie respectat. Da, Miron, trebuia să mi-l respect... Eram nevoit să mă apăr. Dobîndisem sentimentul importanței mele. Conștiința necesității de a-mi continua neabătut drumul.

MIRON : Conștiința acordului cu istoria. Timpul te-a confirmat, nene Nicule. 1917—1947 !

COCEA : Treizeci de ani... Ce repede trece vremea... Am așteptat mai bine de un an ca să pot publica ceva despre Lenin și Revoluția din Octombrie... Cîteva amintiri. În esență cele ce vorbisem în Parlamentul de la Iași, înainte de a fi arestat și dus la Negrești. Ți le-am arătat parcă ?!

MIRON : Mai de mult. Mi-ar face plăcere să le recitesc.

COCEA : Oricînd ai chef. (*Arătînd o mapă cu hîrtii.*) Le am aici. Am început să-mi string toate hîrtoagele de altădată. Poate le voi aduna într-o carte.

MIRON : Te deranjează dacă-mi dai puțin articolul despre Lenin ?

COCEA : Ce vorbă !? Nu pot fi decît încîntat. (*Scoate din mapă o gazetă învechită și-o trece lui Miron.*)

MIRON (*desface gazeta*) : „Chemarea”, 20 aprilie 1919.

COCEA : Una din multele mele gazete. Născute greu și sugrumate repede de cenzură.

MIRON : Dă-mi voie să citesc tare.

COCEA : Citește. Nu uiți niciodată dubla ta misiune de agitator și duhovnic. Vocea ta vibrantă de poet va da strălucire cuvîntului meu.

MIRON (*gest de protest*) : Ei ! (*Începe să citească.*) „În noaptea de 25 spre 26 octombrie 1917. Lupta fusese caldă. Pe străzile care duc la palatul de iarnă al țarilor, puștile și mitralierele pîrîseră neînterupt de la orele 4 înainte.

Înspre miezul nopții tunul bubuise pentru întîiași dată în Petrograd. Guvernul provizoriu capitulase. Kerenski fusese nevoit să fugă. Victoria era întreagă, netăgăduită, a proletariatului revoluționar. La 1 noaptea, sala cea mare de ședințe a sovieturilor era plină. Oratorii se perindau la tribuna roșie. Proclamau, cu gesturi înflăcărâte și cu glasuri răgușite, triumful revoluției... Deodată însă se făcu o liniște de moarte. Toate privirile, ca hipnotizate, se ațînțiră spre un singur punct. Un om între două vîrste, scund, chel, îmbrăcat corect, cu un vraf de hîrtii la subțioară, înainta, cu pași mărunți, spre tribună. Își așeză în liniște hîrțiile pe masă, le desfăcu, le răsfoi cîteva minute, aruncă asupra mulțimii o privire scurtă, tăioasă, în care parcă licărea vag un zîmbet și începu să citească. Citea cu glas sigur, calm și monoton, ca o prelegere universitară. Citea, fără să-i tresară un mușchi, fără să i se vadă pe față nici una din formidabilele emoții ale zilei, citea cumpletele decrete care proclamau pentru întîiași dată în lume egalitatea economică și socială a oamenilor... Sala tăcea ca împietrită. Nici un aplauz, nici o aprobare, nici o discuție, nici o împotrivire. Numai brațele care se ridicau în aer, la sfîrșitul fiecărui articol, votînd legile organice ale celei mai profunde revoluții sociale... Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al aceleia care încorona într-o singură frază toată opera de pace și socialism a marii nopți revoluționare, Lenin, aruncînd hîrțiile răvășite, a ridicat și el brațul în aer, a votat și a lăsat să-i cadă palma întinsă, grea, masivă, peste toate privilegiile trecute, ca un cuțit de ghiolotină... Poți fi mîndru, bătrîne meșter.

COCEA : E cea mai prețioasă amintire a mea. Împletită cu tot ce ți-am spus.

MIRON : Se potrivește și acestei serii. Trecutul și prezentul. După treizeci de ani : Republica Română... Ieri și azi. Ai adus poporului nostru știrea despre triumful revoluției. Ai fost unul dintre primii vestitori ai înnoirii, nene Nicule.

COCEA : Adevărul nu era greu de înțeles. Intrasem în cea mai formidabilă epocă revoluționară. Pentru toată omenirea începea o eră nouă. Elanurile de înnoire au cuprins și poporul nostru. Ce-a urmat știm cu toții. Eu din trăite, tu din citite.

MIRON : Nu-s nici eu chiar atât de tânăr.

COCEA : Pe vremea aceea abia făcuseși ochi. Probabil erai la vreo grădiniță și urlai cu toată convingerea : „trăiască regele în pace și onor“...

MIRON (*vexat*) : Zău, nene Nicule, ai un fel de a discuta...

COCEA : Ce, dragă, ți-ai pierdut simțul umorului? Prin asta am trecut cu toții. Educația oligarhiei. Oligarhia se servește de toate mijloacele. Ți aduci aminte?! „Fie-n veci glorios în război“. În sfârșit... A urmat și celălalt război. Războiul social. Sumbrou, crud și tragic. Masacrele din piața teatrului, grevele, foametea după războiul care ne sleise, silniciile, sugrumarea oricăror libertăți. În aceste momente tragice s-a născut Partidul Comunist... Unică forță care se împotriva oligarhiei. Loviturile guvernanților n-au întârziat și s-au succedat

fără cruțare. Au căzut nenumărați eroi anonimi. Oligarhia e nemiloasă. Lupta era patetică. Iar în fruntea tuturor zbirilor, Fritz, sinistrul urecheat, prin grația divină Ferdinand al României îndoliate. Bețivanul abrutizat de alcoolul neîntreruptului ospăț regal.

MIRON (*visător, recită*) :

Ospățul, mut, posac, al lungii-nmormîn-tări,
Ce-l încingeau stăpînii la capul biete țări.

COCEA : Da, dragul meu. Da. Am spus-o și eu. Nu în stihuri ca tine. Am încercat și eu, ca tot românul, dar mie ursidele nu mi-au dat acest har.

MIRON : Te-au fericit cu altele. Ești romancier și pamfletar ilustru...

COCEA : Ilustru?!... Fie. Dacă spui tu, trebuie să te cred. Ești cîntăreț și încă adevărat... În tot cazul am spus-o și eu, de nenumărate ori : milioane de cetățeni au căzut victime ale teroarei regale. Țara gemea sub povara jafurilor de miliarde. Afaceriștii se îmbogăteau peste noapte. Traiul zilnic al poporului era din ce în ce mai greu. Iar singurul, adevăratul responsabil de toate crimele săvîrșite în numele lui, era regele Ferdinand. Regele Ferdinand, responsabilul tuturor urmărilor nenumăratelor crime. Am spus-o cu glas tare. Ferdinand e responsabil !

(*Decorul e scos din spotul luminii. Cocea se îndreaptă spre fundul scenei.*)

T A B L O U L 4

Decorul : un colț din cafeneaua Capșa.

COCEA (*apropiindu-se de Streitman, care e singur la o masă*) : Ferdinand e responsabil !

STREITMAN : Mare noutate ! Stai jos. Nu câștigi nimic dacă te agiți în așa un hal.

COCEA : Cum poți fi atât de calm ? Tu nu înțelegi, dragă Streitman?...

STREITMAN : Și ce-i dacă-nțeleg ? !... Mai bine bea un șvarț. Garçon ! Mai adă un șvarț, pentru domnul Cocca.

GARÇONUL (*dinafară*) : Vine !

COCEA : Tu nu-ți ieși niciodată din sărite ?

STREITMAN : De ce să-mi ies ? Câștig ceva ?

COCEA : Parcă nici nu-ți pasă.

STREITMAN : Și dacă-mi pasă, ce să fac ? !

COCEA : În fond ai dreptate. Nu-i nimic de făcut...

GARÇONUL : Șvarțul pentru domnul Cocca.

COCEA (*Garçonului*) : Adă și două coniacuri.

STREITMAN : Eu nu beau așa de dimineată.

COCEA (*Garçonului*) : Două. Franțuzești. (*Lui Streitman.*) Bea, că tot o să-mi duci dorul.

GARÇONUL : Prea bine. (*Iese.*)

COCEA : Nu-i nimic. Fac închisoare, și gata. Recursul e ca și respins.

STREITMAN : Ferească Dumnezeu ! Îl câștigi precis. Crezi că-s complet idioți ?

COCEA : Ce să cred, că-s sigur.

GARÇONUL (*aducînd o tavă cu două pahare*) : Coniacurile, vă rog. (*Iese.*)

STREITMAN (*soarbe din pahar*) : Fain. Merge și dis-de-dimineață... Adică da, de cretini sînt total cretini, dar nu le convine. Te-au condamnat la tribunal

ca să bage în sperieți pe toți gazetarii. Parcă nu ne-am cumințit?! Ne-am cumințit. Toți, mielusei. Unul și unul. Și-au atins scopul.

COCEA : Nu exagera nici tu. Nu-i chiar așa.

STREITMAN : Nu-i și este. Nu vezi?! În afară de știrile oficiale, nu se mai scrie nicăieri cuvîntul rege.

COCEA : Cum să nu se scrie, măi?!
STREITMAN : Parcă eu vorbesc de tine? Și de încă doi-trei, așa... mai zburdalnici. Asta-i excepție. Încolo, nu mai avem rege. Avem factor constituțional. Nu mai avem prim-ministru. Avem factor executiv. Am ajuns ziariști moderni. Toți ne-am făcut simboliști. Ce, tu nu citești gazetele?

COCEA : Ceva dreptate ai și tu.

STREITMAN : Totală. Eu nici Regale nu mai fumez. Nici Principe. Nimic dinastic. Am trecut la Specialități.

COCEA : Zău ai haz, dragă Streitman.

STREITMAN : O grozăvie. În orice caz, câștigi la recurs. N-au să te achite, dar se rejudecă. Nu-i rău nici asta. Mai trece timpul. Se mai schimbă sultanul, mai moare măgarul. Pînă la urmă scapi.

COCEA : Dacă-i pe asta, mai bine să moară sultanul.

STREITMAN : Parcă aș avea ceva contra?! În orice caz, pușcărie nu faci... Parcă azi e pronunțarea?!
COCEA : Astăzi la ora unu.

STREITMAN : Mai ai trei, patru ceasuri și-ai scăpat de grijă.

COCEA : Înțelege odată, omule, nici nu mă sinchiesc. N-au decît să mă închidă. Te rog să mă crezi. În privința asta, nu mă sinchiesc nici cît negru sub unghie.

STREITMAN : Ei, așa vine vorba. Una gindești cînd ești aici, la Capșa, cu un coniac în față, și alta la Văcărești. Lasă că știi și eu foarte bine... Nu este cazul tău. Aș putea garanta. Păcat că n-am acoperire.

COCEA : Nu mă mai liniști. Nu sînt ciuși de puțin alarmat. Dimpotrivă. Acesta e primul proces de presă. Primul proces de les-majestate, sub proaspătă și splendidă noastră constituție. Odată cu noua constituție, cu toată urgența, primul proces de les-majestate. Trebuie să recunoști că mi se face o mare cinste.

STREITMAN : Așa o cinste, ce să zic?!...
COCEA : Sînt primul care voi consacra, cu libertatea mea și pe propria-mi piele, binefacerile constituției lui Ferdinand. Trăim în paradisul libertăților. În anul de grație una mie nouă sute douăzeci și trei. În veacul al douăze-

cilea. Ceea ce nu intră în mintea mea, e că un om mai poate fi condamnat, în zilele noastre, pentru credințele și pentru scrisul lui.

STREITMAN : Eu, dragă Nicule, mă mir de tine.

COCEA : Bine că te miri.

STREITMAN : Ce vrei?! În definitiv nu sînt decît un simplu reporter politic.

COCEA : Care cultivă aforismul și paradoxul.

STREITMAN : Diletantisme. Avem fiecare micile noastre deșertăciuni. N-am pretenția că sînt un Spinoza.

COCEA : Numai asta ar mai lipsi...
STREITMAN : Mă rog, nu sînt nici Spi-noza, nici mare fondist ca tine. În schimb, alerg toată ziua pe la tribunale. Cu atîtea procese de comuniști, am ajuns să rup două perechi de pin-gele pe săptămînă.

COCEA : Și eu ce spuneam?! Tocmai asta e revoltător. Procese de conștiință, în secolul nostru. Secolul douăzeci!

STREITMAN : De ce revoltător?! E foarte normal. Secolul douăzeci e secolul revoluției. Ai scris-o și tu de atîtea ori. Este? Este.

COCEA : Bineînțeles. Asta e istoria timpu-lui nostru.

STREITMAN : Și vrei să nu fie pro-cesc?! Nu se poate.

COCEA : Se poate. Există soluția care să pună sfîrșit acestei terori.

STREITMAN : Așa spui tu. Eu nu sînt fondist. Nu fac teorii. Constat realități. Totul e cît se poate de simplu. Ești mai tare tu, mă infunzi tu. Sînt mai tare eu, te infund eu. Acuma ei sînt mai tari... Știi tu care... Ne înfundă ei pe toți. Așa a fost și așa este de cînd lu-mea. Și la Paris, și la Petersburg, și la noi.

COCEA : Pînă la urmă se va vedea...

STREITMAN : Pînă la urmă... Să dea Dumnezeu să apucăm ziua aceea! Cine o s-o apuce, bravo lui!... Tu știi de partea cui sînt eu. Am spus-o întot-deauna.

COCEA : La ureche.

STREITMAN : La toate urechile. Și tot-deauna am spus același lucru. Fac și eu, dragă Nicule, ce pot. Prudența e o frică condensată. Sînt bătrîn, sînt bolnav și, pe deasupra, ce să mai vorbim... Ia te uită cine intră!...

COCEA (*privind spre direcția indicată de Streitman*): ...Interesant. Poliția în persoană.

STREITMAN : E cu procurorul Rajcovi-ceanu... Am impresia, Nicule, că vin spre noi.

COCEA : Așa s-ar părea.

STREITMAN : ...Numai zîmbete... E de bine, Nicule. Garantez cu ce vrei. Aco-perirea nici nu mai contează.

VOINESCU (*apărînd jovial*) : Bună di-mineța, domnule Cocea. Te-am căutat peste tot. Ești cam greu de găsit. (*Lui Streitman, care s-a ridicat în picioare.*) Domnul ?...

STREITMAN : Streitman, gazetar.

VOINESCU (*întinzîndu-i mîna lui Streitman*) : Romulus Voinescu.

STREITMAN : Onorat, excelență, vă cunos-c. Persoana directorului general al siguranței nu putea scăpa atenției unui bătrîn gazetar.

VOINESCU : Te urmăresc, domnule Streitman.

STREITMAN : Pe mine, excelență ?! Mă mir. Eu sînt un reporter modest și... obiectiv.

VOINESCU : Îți urmăresc interviurile, domnule Streitman. Cam acidulate, une-ori.

STREITMAN : Aha, interviurile ?! Am de gînd să mă las de interviuri, excele-nță. Am început să îmbătrînesc.

VOINESCU : Păcat, cîteva mi-au plăcut... (*Cu gest de expediere.*) Cînd ai timp, treci pe la mine.

STREITMAN : Parcă timp nu se gă-sește ?! Vedeți, excelență...

VOINESCU (*ușor gest de îndepărtare*) : Bine, bine. Mi-a făcut plăcere să te cu-nosc... Am ceva de discutat cu domnul Cocea.

STREITMAN : Prea bine. Vă salut, excele-nță. (*Îndepărtîndu-se, lui Cocea.*) Eu rămîn pe aici. Aștept. Am ceva de dis-cutat cu niște simbolști. (*Iese.*)

VOINESCU (*lui Cocea, care se ridică morăcănos de la masă*) : Te rog, rămîi, domnule Cocea. Avem de vorbit. (*Se așază la masa lui Cocea.*) Ia loc și dumneata, domnule procuror. (*Lui Co-cea.*) Te-am căutat și acasă și la redac-ție. Trebuia neapărat să te-ntîlnesc. Am fost nevoit să vin chiar aici.

COCEA : Puteai să pui agenții să mă ridice. M-ar fi adus ușor la dumneata. Ți-ar fi fost mai comod, iar pentru mine mai plăcut.

VOINESCU : Ha, ha, ha... Țsta-i dom-nul Cocea. Totdeauna spiritual. Noi tocmai asta dorim : să te scutim de neplăceri. Ți-o poate confirma și dom-nul Raicoviceanu. După cîte știu, vă cunoașteți de mult.

COCEA : Da, din păcate.

RAICOVICEANU (*lui Cocea*) : Domnule, sînt aici în calitate oficială.

COCEA : Te privește.

VOINESCU : Domnilor, să lăsăm pentru altă dată aceste mici tachinări. Dom-nule Cocea, sînt așteptat la palat. Tre-buie să transmit un răspuns din partea dumatiale. Chiar în această dimineță. Asta explică prezența mea aici.

COCEA : Serios, domnule ?

VOINESCU : Te asigur că e foarte, foarte serios, domnule. Sînt însărcinat să-ți comunic unele propuneri. Factor-ul constituțional dorește lichidarea acestei afaceri.

COCEA : Tratatîve, deci ?!

VOINESCU : Mă rog, numește-le cum vrei.

COCEA : Tratatîve cu boul Apis ?

RAICOVICEANU (*sărînd*) : Domnule di-rector general, e o îndrăzneală nemai-pomenită. O nouă insultă adusă maje-stății sale. În fața noastră !...

VOINESCU (*tăindu-l*) : Stai jos, dom-nule procuror. Cu domnul Cocea discu-țiile nu sînt comode... Dar... La toată urma, de unde știi că domnul Cocea nu se referă la dumneata, sau, deși n-aș crede, chiar la mine ?... Te rog, te rog, nu protesta. Te înțeleg. Dumneavoastră magistrații sînteți susceptibili.

COCEA : Noblesse oblige.

RAICOVICEANU : Merți !...

VOINESCU : Să nu uităm că domnul Cocea e om de litere. Are stilul său... Să nu ne lăsăm enervați, domnule Rai-coviceanu. Ratăm misiunea.

RAICOVICEANU : Totuși...

VOINESCU : Nici un totuși. Te iubesc și te stimez. Acordă-mi încredere. Am acceptat, domnule Raicoviceanu, să mă însoțești fiindcă a insistat șeful dumi-tale. M-am gîndit că s-ar putea să-mi fii util pentru eventualele fleacuri juri-dice. Discuțiile cu domnul Cocea le duc eu. Eu răspund. ...Domnule Cocea, te rog să te exprimi cum vrei. Fără reticențe... Ca la Capșa...

COCEA : Am luat act.

VOINESCU : Perfect. Putem deci reveni.

COCEA : Aș vrea doar să-l liniștesc pe Raicoviceanu...

VOINESCU : Mai bine renunță, domnule Cocea. Să evităm încordările.

COCEA : E o obligație de fost coleg. Pe vremuri am făcut parte din aceeași breaslă. Te rog să-mi permiți.

VOINESCU : Nu te lași, domnule.

COCEA : Vreau să-l asigur pe Raicovi-ceanu că, pomenind de boul Apis, nu m-am referit la nimeni de față.

VOINESCU (*lui Raicoviceanu*) : Vezi, domnule...

COCEA : De asemenea trebuie să pre-cizez că n-am avut nici un gînd special pentru majestatea sa Ferdinand.

VOINESCU (lui Raicoviceanu): Ce mai vrei...?!

COCEA: Farsa regalității, oriunde se petrece ea, îmi stîrnește întotdeauna zimbete ironice. Un rege, oricare ar fi el, mi se pare în vremurile noastre tot așa cum trebuia să i se fi părut acum două mii de ani, lui Platon, spectacolul poporului prosternat...

VOINESCU (*întrepuindu-l*): ...Fiecare cu părerile lui.

COCEA: ...Prosternat la picioarele bou-lui Apis. Mîntea mea refuză să conceapă simbolul etatist, care face dintr-un bețivan, oricum s-ar numi el, domnule Raicoviceanu, dintr-un muieratic, sau dintr-un lamentabil cretin, un fel de divinitate irresponsabilă adu-lată de cei interesați. Dacă-mi citiți articolele, cred că acestea nu sînt nou-tăți pentru nici unul dintre dumneavoastră.

VOINESCU: Greu de discutat cu dumne-neata, domnule Cocea.

COCEA: Nu știu. Am ținut doar să mă explic.

VOINESCU: Chiar mai era nevoie!... În sfîrșit... S-ar părea că nu ești prea curios să afli ce trebuie să-ți trans-mit.

COCEA: Dimpotrivă. Nu veдеți?! Ard de nerăbdare... Deși mi le cam închi-pui. Vă ascult, domnule director ge-neral al siguranței.

VOINESCU: Hm, hm, hm!... Azi la ora unu are loc pronunțarea recursului dumatile.

COCEA: Ei, da! Și?

VOINESCU: Dacă se respinge, rămii definitiv condamnat la un an și jumă-tate închisoare.

COCEA: Sînt pregătit: sufletește și tru-pește.

VOINESCU: ...Recursul s-ar putea to-tuși admite... Depinde de dumneata.

COCEA: Condițiile, domnule Voinescu...

VOINESCU: Ușoare și rentabile...

COCEA: Nu-i rău. M-ați făcut curios...

VOINESCU: Renunțarea la atacurile antidinastice și antimonarhice și... com-pensațiile de rigoare. Evident, după o lună, două. Să se mai liniștească zarva asta.

COCEA: Concret: în ce-ar consta com-pensațiile?

VOINESCU: O funcție. Satisfăcătoare prin importanța ei.

COCEA: Satisfăcătoare?!... Depinde de ce înțelegem fiecare...

VOINESCU: ...Foarte bine remunerată și, dacă în principiu cădem de acord, se pot adăuga unele suplimentări ime-diate. Generoase și discrete... Mai pre-cis, vei putea discuta direct.

COCEA: Bine, domnule Voinescu... Am vrut și eu să văd cit prețuiesc... Nu e rău. Nu e rău deloc...

VOINESCU: Domnule Cocea, e foarte bine. E o ocazie unică, n-o scăpa.

COCEA: ...Mă gîndeam că poate n-ar fi rău să reintru în magistratură.

VOINESCU: Magistratură? Minunat! Voi comunica imediat, domnule Cocea. Sînt absolut convinși că vei fi satisfă-cut, cu cea mai mare plăcere. Și la un nivel foarte înalt. Sînt sigur, domnule Cocea. Pot anticipa feliicitările.

COCEA: Nu e cazul, domnule Voinescu. Comunicați majestății sale regelui că sînt gata să renunț cu plăcere la orice activitate publicistică.

VOINESCU: Domnule Cocea, majestatea sa va fi încîntată.

COCEA: Da. Puteți să-i comunicați: aș renunța la scris pentru o funcție des-tul de modestă. Un post de procuror al Republicii, la orice tribunal repu-blican.

VOINESCU (*sărînd*): Eu nu-i permit nimănu-i să-și bată joc de mine. Ar fi trebuit să mă cunoști mai bine.

COCEA: Asta pot să ți-o spun și eu, domnule Voinescu. Și îmi permit să-ți atrag atenția că aici te privesc mulți ochi. Nu e convenabil, pentru șeful si-guranței, să fie văzut pierzîndu-și cum-patul.

VOINESCU (*reășezîndu-se*): În chestia asta ai dreptate... În orice caz, domnu-le Cocea, dumneata ignorezi gravitatea situației în care te găsești.

COCEA: Crezi? Să fim serioși, dom-nule.

VOINESCU: Eu nu ți-aș fi făcut acceas-tă propunere. Ideea nu-mi aparține. Sînt un simplu mandatar.

COCEA: Nu-i nevoie să te scuзи. Nu-i greu de ghicit. Propunerea e la fel de infamă pe cît e de cretină. Nu putea încolți decît în țeasta urecheatului de-generat.

RAICOVICEANU: Domnule, voi lua imediat cele mai drastice măsuri. Te arestez imediat. Personal.

COCEA: Cu plăcere, domnule fost co-leg. Cu dumneata drumul pînă la Vă-cărești va fi un adevărat amuzament.

VOINESCU: Calm, domnule Raicovicea-nu, calm. Are dreptate domnul Cocea: toți sînt cu ochii pe noi... Deci, dom-nule Cocea, acesta îți este răspunsul... Foarte bine... Îți mai dau totuși o șan-să. Îți oferim o altă alternativă... (*li întinde un plic*.) Poftim!

COCEA: Asta ce mai e?

VOINESCU : Un pasport.

COCEA : Să plec deci ?

VOINESCU : De ce nu ? Îți păstrezi onoarea de a fi condamnat, dar scapi de închisoare. În schimb, noi scăpăm de dumneata și de unele agitații posibile.

COCEA : Mda...

VOINESCU : Convenabil și pentru dumneata și pentru noi.

COCEA : De ce să fug, domnule ?

VOINESCU : Nu fugi, pleci.

COCEA : E totuna. Aș propune altceva : să plece majestatea sa. Decît să-mi spună el adio, prefer să-i strig eu : Adio, majestate ! Aș striga din toata inima.

VOINESCU : Domnule Cocea, mi-am pierdut vremea cu dumneata.

COCEA : Și eu la fel. Judecă, domnule : ce rost, ce înțeles ar mai avea condamnarea mea, dacă, în fața pedepsei, aș da bir cu fugiții ? Ar trebui să nu fiu în toate mințile ca să fac o asemenea negliobie. Dumneata ești șeful siguranței. Ai o lungă carieră de polițist. Cu experiența dumitale, ar trebui să înțelegi mai multe decît cei care te-au trimis la mine.

VOINESCU : Te asigur că înțeleg.

COCEA : Asta mă va face să mă reduc ceva din pica ce ți-o port. Poți comunica, domnule Voinescu : aștept liniștit să fiu trimis la Văcărești.

VOINESCU : Am reținut. Și, ca să-ți dau încă o dovadă cît de bine te înțeleg, te mai anunț că vei executa pedeapsa imediat, dar nu la Văcărești. La Văcărești ar fi prea banal pentru unul ca dumneata. Ai fi și prea aproape de noi. Ne-am deranja reciproc. Voi avea eu grijă să te bucuri de o atenție deosebită. Eu personal. Ți-am oferit un pasport. M-ai refuzat. În schimb îți rezerv o altă călătorie : te voi trimite la închisoarea din Craiova. Vei avea un an și jumătate de meditație. Îți voi asigura cea mai deplină liniște și austeritate.

COCEA : Fie și Craiova. Pușcăria majestății sale reprezintă consacrarea curajului civic. Cu cît mai greu, cu atît mai bine.

(În timp ce Voinescu iese cu Raicoviceanu, Cocea părăsește cadrul decorului și vine spre fața scenei.)

Peste două zile mi-am început osînda la Craiova. N-a fost ușor. Era o pușcărie de coșmar. Un singur noroc : puteam citi în voie. La umbra platanilor Academiei, trăiam cu sufletul pe buze cuvintele lui Platon. Mă gîndeam la multe și la mulți... Și vremea trecea... Inexorabila fugă a timpului.

(Decorul e scos din spotul luminii. Cocea se îndreaptă spre fața scenei.)

T A B L O U L 5

Decorul : același ca în tabloul 1.

COCEA : Inexorabila fugă a timpului... În jur totul era înghețat și nemișcat. Doar amintirile se desprindeau vii din paginile vechi.

MIRON : Miracolul slăvitei cărți... *(Recită.)*

Slăvite cărți ! De cîte ori
Pe fila lor, ca o aripă,
Nu ai crezut și tu că zbori...

COCEA *(sfîrșind strofa)* :

Mai sus decît fugara clipă...

Da, Miron, se perindau întîmplări și oameni. Singurătatea predispuie la evocări... Am fost contemporanul lui Hase-deu, al lui Macedonski, Constantin Mille, Vlahuță, Traian Demetrescu, Constantin Bacalbașa, Caragiale, Coșbuc și atîția

alții. Toți au fost antimonarhici. Și toți aveau condeie bine ascuțite.

MIRON : A fost o pleiadă ilustră.

COCEA : Ilustră și curajoasă. Au sfîșiat bine purpura regală... Eu eram mai tînăr decît ei.

MIRON : Ai fost și ești mereu tînăr, nene Nicule. Tinerete fără bătrînețe...

COCEA : S-au dus toate... Ne ducem toți. Dintre cîți am fost, numai Arghezi și cu mine ne putem bucura de ziua de azi. Ceilalți n-au avut norocul s-o trăiască.

MIRON : Republica Română înfăptuită !

COCEA : Visurile tineretelor noastre... În seara asta mi-au trecut toți prin minte... Gheorghe Panu... Mereu mă duc amintirile spre el... Gheorghe Panu... L-am cunoscut tîrziu. Îmbătrînise. Era înfrînt, ros de nevoile vieții, dezamăgit, dar mintea lui era o flacără vie.

MIRON : A fost o minte sclipitoare. Nimic de zis. Dar a greșit și a abdicat mereu. De la toate. Chiar și de la (*accentuare ironică*) „radicalismul” său.
COCEA : A greșit mult. E adevărat. Dar din greșelile lui am avut mulți de învățat. Panu a fost o personalitate complexă. Aș putea spune : „O jumătate de umbră și altă jumătate de lumină”.
E un vers al tău, Miron...

MIRON (*recitînd*) :

Fiindcă vreau să stau și merg fără să știu

Fiindcă mă legăn pe o orbită a îndoielilor

Și certitudinii

În unitatea celor ce se-nfruntă...

Da, nene Nicule, dar eu am scris aceste rînduri sub un alt semn. Știi doar,

COCEA : Nu uit. Dar nu uita nici tu : în felul meu sînt și eu un artist. Nu pot renunța la modalitățile mele de înțelegere. E dreptul meu. Orice artist e propriul lui cobai. Dacă mă expropriezi de acest drept, renunț să mai citez vreo poezie, fie chiar și de-a ta.

MIRON : Nici n-aș încerca. În substanță, nu contest nimănui acest drept. Unele rezerve s-ar putea face. La Panu însă, nu cred că umbra și lumina au fost în părți egale.

COCEA : Negru și alb... Toate proporțiile sînt posibile. Nimeni nu este fe-

rit de periculul judecăților arbitrare. Panu a greșit, dar Panu a fost și marele semănător de idei. El ne-a arătat multora cum trebuie săpat la temelia monarhiei. A dezvăluit cu tot curajul turpitudinile și cruzimile regilor. Ne-a îndemnat pe toți s-o spunem deschis. Și a plătit din greu. A greșit. A greșit, lăsîndu-se înșelat de rege și de slugile palatului. Dar drama lui Gheorghe Panu a fost și ea folositoare.

MIRON : E un punct de vedere...

COCEA : Exemplul său ne-a ferit pe mulți să plătim prețul greu al înjosirii... Și niciodată nu va fi uitat glasul său vehement împotriva capetelor încoronate. Descori, Panu a fost comparat cu Zola. A scris și Panu un „J'accuse” al său.

MIRON : „Omul periculos”, faimosul articol.

COCEA : Da, omul periculos. Așa l-a numit Panu pe primul rege-vinzător al intereselor economice ale României. Panu a spus-o răspicat la 1887. Socotește și tu...

MIRON : Acum șaizeci de ani.

COCEA : A fost un moment important în viața politică din trecut : 1 aprilie 1887.

(*Coccea și Miron sînt scoși din spotul luminii*).

T A B L O U L 6

Decorul : în redacția ziarului „Lupta”.

PANU (*scrie la o masă, apoi începe să citească*) : Întîi de aprilie anul una mie opt sute optzeci și șapte... „Ieri seara s-a comis o nelegiuire și o trădare a intereselor țării... Instigatorul acestei manoperi, omul care a impus voința sa străină... este acel personaj egoist și neîubitor de țară, care se numește *rege* și care în realitate nu este decît cînd o catană nemțească, cînd un ulan prusian... De îndată ce am văzut că acest instrument străin pe teritoriul nostru pleacă din țară, am și spus că el se duce ca să prepare ceva rău pentru țară... Într-adevăr, regele a fost la Viena... A avut o întrevedere și în acea întrevedere a făgăduit că va da convenția comercială, că va vinde interesele economice ale țării... Astăzi mai mult ca oricînd, este constatat că izvorul tuturor relelor, omul care comite abuzuri și permite guvernului să

facă totul, este regele. El este samsarul tuturor trădărilor intereselor naționale, el este sufletul blestemat al regimului care ne guvernează. Călătoriile acestui om sinistru sînt totdeauna fatale țării. Totdeauna el vine aducînd în poalele mantiei sale de ulan umilînța și înjosirea... Culpabilul cel mare este el. El trebuie lovit fără cruțare, el trebuie arătat cu degetul. Pericolul cel mare este acest om... Trebuie ca țara în picioare să-și zică cuvintele... A mai tolera în condițiile actuale influența sa nefastă, este a voi să vedem țara subjugată și politiceste și economiceste... (*Pătorește hîrțile, le așază pe birou. Apoi strigă înspre afară.*) Fainsilber !... Leonaș, ia fă-te încoa, Leonaș !

FAINSILBER (*apărînd*) : Da, coane Ghiță.

PANU : Leonaș dragă, vezi dacă s-a întors domnul Bacalbașa. Dacă e aici, pofteste-l la mine.

FAINSILBER : Dacă nu s-a întors, trebuie să fie la tipografie.

PANU : Bre Leonaș, eu îți spun una, și tu îmi răspunzi anapoda.

FAINSILBER : Pardon. Cum să se întoarcă, coane Ghiță?! Dacă s-ar fi întors, n-avea să șadă în biroul dumnealui, când ești matale aici.

PANU : Ai și tu dreptate.

FAINSILBER (cu reproș) : Vezi, coane Ghiță...

PANU : Bine, bre, bine. (*Dindu-i manuscrisul.*) Du materialul ăsta la tipografie. E fondul pentru mine. Îl dai domnului Bacalbașa. În mină.

FAINSILBER : Lăsați că știu eu.

PANU (*pregătindu-se să plece*) : Spune-i că am avut treabă și am plecat.

FAINSILBER (*intrind Bacalbașa*) : Iacă, a și venit.

BACALBAȘA : Bună seara.

PANU : Bună seara, Costică. Tocmai plecam. Ti-am făcut fondul, dragă.

FAINSILBER (*dând manuscrisul lui Bacalbașa*) : Poftim. Predat în mină... Să fac niște cafele?

PANU : Nu. Nu-i nevoie.

FAINSILBER : Dacă aveți nevoie, eu sint aici, la datorie. (*Iese.*)

BACALBAȘA (*cu ochii pe manuscris*) : „Omul periculos”.

PANU : ...Regele.

BACALBAȘA : ... Evident... (*Parcurend manuscrisul.*) Tare... Foarte tare...

PANU : Găsești?

BACALBAȘA : Mi-e teamă că vom avea neplăceri.

PANU : Tu ești totdeauna pesimist.

BACALBAȘA : Pesimist nu, prudent da. Renunță măcar la câteva expresii.

PANU : Care?

BACALBAȘA : „Catană nemțească”... „Ulan prusian”... Și, poftim... „Sam-sarul trădărilor” și „suflet blestemat”... Ghiță dragă, dăm sigur de bucluc.

PANU : Nu scot nimic. Tot ce-am spus e adevăr curat.

BACALBAȘA : Adevăr, adevăr, dar prea le spui direct.

PANU : M-am săturat de fabule. Ne-am învățat toți să vorbim pe ocolite. E timpul să spunem lucrurilor pe nume.

BACALBAȘA : Iar ne confiscă gazeta.

PANU : Cu atât mai bine. Abia vor face vilvă mai mare. Va afla toată țara. Convenția economică e deocamdată provizorie. Trebuie să încercăm, prin orice mijloace, să împiedicăm vinderea la mezat a întregii țări. Oricât de puțin s-ar putea salva și încă înseamnă mult.

BACALBAȘA : Îți faci iluzii. Cine să-l împiedice pe rege? Opoziția? Conseruatorii? Sint tot atât de interesați ca și liberalii. Beneficiile trădării sint uriașe. Au toți ce împărți. Toți sint complicitii regelui.

PANU : Tocmai fiindcă e așa, cu atât mai mult. Datoria noastră, a radicalilor, este să-l denunțăm pe rege. Deschis, direct, violent. Altfel nu se mai poate lupta împotriva subjugării politice și economice.

BACALBAȘA : Eu sint de acord cu tine. Trebuie însă să-ți spun : ne putem aștepta la unele consecințe...

PANU : M-am gândit la toate. Chiar și la altele mai grave decît confiscarea sau suspendarea gazetei. Dar am toate motivele să cred că nu le va conveni să întreprindă nimic împotriva noastră.

BACALBAȘA : Atunci, șefule, să-i dăm drumu'... (*Înspre afară.*) Leonaș!... Pas alergător, Leonaș!

PANU : Eu am plecat. Ai grijă să-l tipărești cu corp mare.

BACALBAȘA : În ordine.

FAINSILBER (*intrat între timp*) : Prezent, coane Costică.

PANU : Atunci te las. Ne vedem mine dimineață. Și nici o grijă, Costică dragă : îmi asum toată răspunderea. (*Îi întinde mina.*)

BACALBAȘA : Să sperăm că nu va ieși nici o încurcătură... Bună seara.

PANU (*ieșind*) : Bună seara... Au revoir, Leonaș.

FAINSILBER : Au revoir, coane Ghiță... Așa un om popular și simpatic. Șef, coane Costică... Se vede de la distanță. Ce vreți? Așa sintem noi ieșenii.

BACALBAȘA (*după ce a notat ceva pe manuscris*) : Fainsilber!

FAINSILBER : Ordin.

BACALBAȘA : Du materialul la tipografie. Imediat. Dă-l domnului Frunzescu. E fondul de mine.

FAINSILBER : Cunoaștem.

BACALBAȘA : Aștepți pînă se culege. Iei materialul înapoi. Îl păstrezi la tine. Mi-l dai mie mine dimineață.

FAINSILBER : Am înțeles. Regim special.

BACALBAȘA : Poți pleca. Eu mai rămîn puțin.

FAINSILBER : Să trăiți și noapte bună. (*Iese.*)

BACALBAȘA (*scoate hîrtii din sertarele biroului, le introduce în gura sobei și le dă foc. O clipă privește flăcările*) : ...Pentru orice eventualitate.

(*Iese. Decorul e scos din spotul luminii.*)

Decorul : același ca în tabloul 1.

MIRON : Pentru orice eventualitate...
Am ars și eu nenumărate hîrtii, spunînd aceleași cuvinte.

COCEA : Veche datină gazetărească...
Ajunsese chiar o superstiție : nu păstra manuscrise, sînt aducătoare de ne-

noroc... Temerile bietului Costică Bacalbașa aveau să se adevărească repede.
A doua zi dimineața, în redacția ziarului „Lupta“, buclucul începuse. Tevatură mare...

(Decorul e scos din spotul luminii.)

T A B L O U L 8

Decorul : același ca în tabloul 6

ANDRONESCU-DULAP : ...Tevatură mare. Tevatură mare, domnule comisar Călinescu. Dacă nu-mi pui mîna pe Frunzescu, zbori.

CĂLINESCU : Nici o grijă, domnule prim-procuror. La ora asta tot Bucureștiul e răscolit. Nu-mi scapă el.

ANDRONESCU-DULAP : Manuscrisul. De manuscris am nevoie. Corpul delict. Dacă nu-l găsești, e de rău.

CĂLINESCU : Se găsește, domnule prim-procuror. Zetărul care a cules infamia a predat manuscrisul corectorului Frunzescu. Mi-a spus mie, zetărul... Și la mine nu se minte. Vă garantez, domnule prim.

ANDRONESCU-DULAP : Manuscrisul, Călinescu! Manuscrisul, nu garanții.

CĂLINESCU : S-a-nțeleș ! Aprobați să mă mișun puțin. O raită...

ANDRONESCU-DULAP : Unde să te duci ?

CĂLINESCU : Să văd cum merg investițiile.

ANDRONESCU-DULAP : Nu vezi ce popor s-a adunat jos ? Mai rău ca la foc. Nu știu, zău...

CĂLINESCU : Nu mișcă nimeni, domnule prim-procuror. Cum suflă unul, l-am și ridicat. Vă las întărit bine. Rămîne subcomisarul Coengiopol. Alături vă las un tist cu grupa de sergenți. Jos îl aveți pe dom' căpitan de jandarmi Stănculescu cu oamenii lui. Forțe puternice. Sînteți în siguranță.

ANDRONESCU-DULAP : Bine. Atunci du-te. Vezi ce faci și mișcă repede. Mă găsești aici.

CĂLINESCU : Vi-l aduc pe tavă. Rapid. Să trăiți. *(Iese).*

ANDRONESCU-DULAP *(către judele de instrucție Stătescu și subcomisarul*

Coengiopol, care rășfoiesc niște mape):
Nimic, domnilor ?

STĂTESCU : Nimic. Ziare vechi, tăieturi. Nici un manuscris.

COENGIOPOL : Eu, domnule prim-procuror, am dat peste unul. Ar fi cu schepsis... Dar nu cred că face.

ANDRONESCU-DULAP : Ia dă-l la mine.

COENGIOPOL *(aducîndu-i o hîrtie):* E un cîntec al lui Ionică Frumosul. Îl știți dumneavoastră. Ionică lăutarul.

ANDRONESCU-DULAP : Fleacuri. Nu mă interesează. Halal țară ! Pină și lăutarii s-au apucat de scriptologie.

COENGIOPOL : Al dracului și Ionică Frumosul !... Cîntec cu politică. E de alegeri, domnule prim-procuror.

ANDRONESCU-DULAP : Să-l vedem atunci... Ia citește-l tu.

COENGIOPOL *(începe să citească):*

Popa Tache un' te duci
Numa-n halat și papuci ?
Mă duc taică-n mahalale,
Ca s-adun la haimanale,
Să putem ușor alege
Boierii voîți de rege.

ANDRONESCU-DULAP : Rege ? ! Ia dă-l încoa, măi !

COENGIOPOL : V-am spus eu, domnule prim-procuror. E al naibii. *(Îi dă hîrtia.)*

ANDRONESCU-DULAP : Așa... Ia să vedem... *(Începe să citească.)*

Să putem ușor alege
Boierii voîți de rege.

...Al dracului țiganul. *(Citește mai departe.)*

Popa Tache cîntă,
Rezemat în bită.
Bătăușii ține
Isonul pe vine

Pe la zece mese
Păruielei mai dese.
Pe la șapte nuci
Bătăi cu măciuci.
Junele Missir
Suge din clondir.
Petre Grădișteanu
Trage cu borcanul.
Beizadea Mitică
Găsi oala mică,
Că-i strimță la gură,
Bea la'nghițitură.

...Se bagă cioroiul la treburi boierești.
Coengiopol!

COENGIOPOL: Ordin, domnule prim-procuror!

ANDRONESCU-DULAP: După ce terminăm tevatura de aici, mi-l umfli pe Ionică Frumosul. Măine dimineață îl aduci pachet la mine. Îi satur eu pe toți de politică subversivă.

COENGIOPOL: S-a înțeles, domnule prim-procuror!

TISTUL DE SERGENȚI (*intră și raportează*): Să trăiți domnule prim-procuror! Raportez că s-a introdus în rază un ovrei care se pretandă că-i de-aici. Conform ordinului l-am luat în păstrare.

ANDRONESCU-DULAP: Bun! Adă-l imediat.

TISTUL DE SERGENȚI: S-a-nțeles. (*Iese și-l va introduce pe Fainsilber.*)

ANDRONESCU-DULAP: Domnilor, asta-i primul care ne pică în plasă.

COENGIOPOL: Vreo caracudă, domnule prim-procuror. Tistul zicea că-i ovrei.

ANDRONESCU-DULAP: Să vedem, să vedem... Nu se știe.

FAINSILBER (*intrînd*): Să trăiți, domnule prim-procuror.

ANDRONESCU-DULAP: Văd că mă cunoști.

FAINSILBER: Se poate?! Noi din presă cunoaștem pe toată lumea. Marcantă.

ANDRONESCU-DULAP: Bravo, mă! Și ce învîrți tu pe aici?

FAINSILBER: Eu?! De toate, domnule prim-procuror.

ANDRONESCU-DULAP: N-ai fi gaze-tar!?

FAINSILBER: A! Nu!... Ei, cu timpul, nu se știe. Dacă ai talent, s-a văzut. Deocamdată fac administrație.

ANDRONESCU-DULAP: Preciș, măi! Ce faci tu aici?

FAINSILBER: Subadministrator cu de toate!

ANDRONESCU-DULAP: Ce-i asta: cu de toate?

FAINSILBER: Da, așa, cu de toate. Și cu cafele. Dacă doriți, vă pot servi imediat.

STĂTESCU: N-ar fi rău.

ANDRONESCU-DULAP: Mai tîrziu, domnule jude-instructor. (*Lui Fainsilber.*) Cum te cheamă, mă?

FAINSILBER: Lazăr Fainsilber... Originar din Iași.

ANDRONESCU-DULAP: Din Iași?! Omul lui conu Ghiță Panu, va să zică.

FAINSILBER: Fiecare cu norocul lui, domnu' prim-procuror! Parcă există pe lumea asta om de capul lui? Eu pot să spun c-am nimerit-o bine.

ANDRONESCU-DULAP: Ia zi, mă, cine a scris fondul?... Conu Ghiță sau Bacalbașa?

FAINSILBER: Care fond?

ANDRONESCU-DULAP: Articolul de fond, pentru ziarul de azi.

FAINSILBER: A! Fondul?! De unde să știu eu cine l-a scris?! Eu nu citesc fond. Nu mă interesează. Publicitate, da. Asta, nu zic. Sînt la curent. Vedeți, domnule prim-procuror, sectorul meu, care de fapt nici nu-i al meu, fiindcă știți dumneavoastră...

ANDRONESCU-DULAP: Lasă poveștile. Știi sau nu știi?

FAINSILBER: N-am cum să știu, domnule prim-procuror.

ANDRONESCU-DULAP: Altceva, unde sînt manuscrissele?

FAINSILBER: Parcă unde pot să fie?!?

ANDRONESCU-DULAP: Asta te-am întrebat eu! Unde se țin? Cine le păstrează?

FAINSILBER: Aa! Asta?

ANDRONESCU-DULAP: Aici n-am găsit nimic.

FAINSILBER: De ce să se găsească?! Manuscrisele se dau la coș. Asta-i soarta lor. Cum primim unul, gata, la coș. Rar dacă publicăm ceva.

ANDRONESCU-DULAP: Mă, tu ești tare de cap, sau te faci că nu-nțelegi?

FAINSILBER: De ce să fiu tare?!?

ANDRONESCU-DULAP: Te-am întrebat limpede, ce se face cu manuscrissele care se tipăresc? Alea mă interesează.

FAINSILBER: Aa! Alea? Alea care se tipăresc?!... Alea care se tipăresc nu sînt manuscrite.

ANDRONESCU-DULAP: Dar ce-s, mă deșteptule?

FAINSILBER: Alea, la noi în presă, se cheamă materiale. Parcă cine nu știe asta?!?

ANDRONESCU-DULAP: Fie și-așa. Și cu alea ce se face?

FAINSILBER : Materialele se ard. După ce se culeg, le arde conu Costică, domnul prim-redactor Bacalbașa. Așa-i regula la noi. Sfință. Vă rog să mă credeți, domnule prim-procuror.

ANDRONESCU-DULAP (*sărind ca ars*) : Soba, domnilor ! Soba !

STĂTESCU : Ce s-a-ntîmplat, domnule prim ?

ANDRONESCU-DULAP : Focul ! Soba, domnilor !

STĂTESCU (*adulmecînd*) : Nu simt nimic !

ANDRONESCU-DULAP : N-ați percheziționat soba, domnilor !

STĂTESCU : A ! Asta era ? ! Mi-ați dat emoții, domnule prim.

ANDRONESCU-DULAP (*se repede și deschide porțița sobei*) : Plin. Coengiol !

COENGIOPOL (*precipitîndu-se*) : Ordonată !

ANDRONESCU-DULAP (*chircit la gura sobei*) : Un vătrai și un făraș. Urgent, comisare !

COENGIOPOL : Gata, le-am adus. (*Lui Fainsilber.*) Mă gazetarule, aveți așa ceva ?

FAINSILBER : N-avem, dar se găsește. (*Iese.*)

COENGIOPOL : Lăsați, domnule prim-procuror... Nu face de dumneavoastră... Vă murdăriți pe mîini.

ANDRONESCU-DULAP (*ridicîndu-se*) : Un vagon de hirtie arsă. Vă pretindeți polițiști, și nici atîta lucru nu v-a dat prin cap.

FAINSILBER (*intră cu o tavă mare și o sîrmă groasă*) : Făraș și vătrai n-avem. Am adus tava de cafele și sîrma de desfumat... Știți dumneavoastră...

COENGIOPOL (*luîndu-le de la Fainsilber*) : Merg și astea. (*Se duce la sobă.*)

ANDRONESCU-DULAP : Încet, Coengiol... Cu mare atenție.

COENGIOPOL (*scofînd pe tavă resturile arse*) : Scrum. Toate sînt scrum, domnule prim-procuror.

ANDRONESCU-DULAP : Ușor, ușor... vezi că le sfărîmi pe toate.

STĂTESCU : Cred că operația asta e inutilă, domnule prim-procuror. Nu vedeți ? Sînt complet carbonizate.

ANDRONESCU-DULAP : Dumneata să nu mă-nveți pe mine, domnule jude. Eu dintr-un colț de hirtie arsă, am descoperit un adevărat mister. Nici nu te născuseși dumneata...

STĂTESCU (*ofuscat*) : Procedați cum socotiți. Dumneavoastră conduceți ancheta.

ANDRONESCU-DULAP : Nu te supăra, dragă Stătescule. Eu sînt partizanul

metodelor științifice. (*Arătînd spre tava încercată cu hirtii carbonizate ținută de Fainsilber.*) Le trimit la expertizat. M-aș mira să nu dau peste ceva.

STĂTESCU : Mă rog...

BACALBAȘA (*intrînd*) : Bună dimineața, domnilor.

ANDRONESCU-DULAP : He, he, he ! Bună dimineața, domnule Bacalbașa ! Te aștept de mulțior.

BACALBAȘA : Am aflat că ne-ați onorat și m-am grăbit să vă prezint omagiile mele. (*Dînd cu ochii de Fainsilber.*) Ce înseamnă asta, Leonaș ? Acum ți-ai găsit să cureți soba ?

FAINSILBER : Vă rog să mă iertați, coane Costică. Eu am spus că fondul s-a ars. Am spus ? ! Am spus !

ANDRONESCU-DULAP : Omul dumitale n-are nici o vină. Ne facem datoria, investigăm. V-ați luat năravul să distrugeți corpurile delict...

FAINSILBER (*întreărîndu-l*) : Cine nu știe, coane Costică, că dumneavoastră ardeți toate hirtile ? ! Aveți așa o manie...

ANDRONESCU-DULAP (*lui Fainsilber*) : Nu te băga în vorbă. mă !

BACALBAȘA : Foarte bine, Leonaș.

ANDRONESCU-DULAP (*lui Coengiol, arătîndu-l pe Fainsilber*) : Scoate-l pe ăsta de aici.

COENGIOPOL : S-a-nteles !

FAINSILBER (*pornește cu tava. Se oprește*) : Să trăiți ! Coane Costică, să spuneți dumneavoastră cine a scris fondul. Eu de unde să știu ? ! Nu-i resortul meu.

COENGIOPOL (*îmboldîndu-l pe Fainsilber*) : Hai, mă !

BACALBAȘA : În regulă, Leonaș.

ANDRONESCU-DULAP (*în timp ce Coengiol iese cu Fainsilber, care duce tava cu mare solemnitate*) : Comisare, ai grijă de corpul delict... Ia stai jos, domnule Bacalbașa !

BACALBAȘA : Mulțumesc.

ANDRONESCU-DULAP : Cred că e mai bine să atacăm direct.

BACALBAȘA : Vă rog.

ANDRONESCU-DULAP : Cine e autorul articolului de fond de azi ?...

BACALBAȘA : „Omul periculos“ ?

ANDRONESCU-DULAP : Păi, care altul, domnule ? !

BACALBAȘA : Vă pot da un răspuns precis. Nu sînt eu autorul.

ANDRONESCU-DULAP : Atunci nu rămine decît conu Ghiță Panu.

BACALBAȘA : În privința asta nu vă pot spune nimic cert. S-ar putea să fie domnul Panu, s-ar putea să nu fie domnul Panu.

ANDRONESCU-DULAP : Cine a trimis articolul la tipar?... Dumneata sau conu Ghiță ?

BACALBAȘA : Eu.

ANDRONESCU-DULAP : Asta înseamnă că știi și cine e autorul !

BACALBAȘA : ...Materialul mi-a fost transmis de domnul Panu, cu rugămintea de a-l insera ca articol de fond. Am procedat în consecință.

ANDRONESCU-DULAP : Ai avut articolul în mână, domnule.

BACALBAȘA : Evident.

ANDRONESCU-DULAP : Atunci trebuie să știi, era sau nu era scris de conu Ghiță ? N-ai să-mi spui că nu-i cunoști scrisul !

BACALBAȘA : Desigur. Totuși nu pot afirma că autorul e domnul Panu.

ANDRONESCU-DULAP : Mă sucești.

BACALBAȘA : Deloc. În primul rând, articolul fiindu-mi transmis de domnul Panu, în mod firesc, n-am considerat necesar să-l examinez.

ANDRONESCU-DULAP : Cine te crede, domnule ?

BACALBAȘA : Puteți crede ce vreți... Apoi, domnul Panu are o caligrafie destul de instabilă, prin nimic caracteristică... De cele mai multe ori își dictează articolele.

ANDRONESCU-DULAP : Va să zică susții că nu știi cine e autorul articolului ? !

BACALBAȘA : Exact. Și cred că asta nu are o prea mare importanță. Răspunderea domnului Panu, ca director al „Luptei”, cît și a mea, ca prim-redactor, rămîn valabile și integrale. Articolul a apărut nesemnat...

ANDRONESCU-DULAP : Văd, domnule Bacalbașa, că nu vrei să pui umărul la luminarea justiției. Ascultă-mă pe mine, domnule, asta poate avea urmări. Neplăcute, foarte neplăcute.

BACALBAȘA : Statuia dreptății e legată la ochi. Și pe lumină, și fără lumină, e mereu în aceeași situație neplăcută. E mereu nevoită să bijbăie.

ANDRONESCU-DULAP : Cum adică ?

BACALBAȘA : Să bijbăie.

ANDRONESCU-DULAP : Justiția, domnule ?

BACALBAȘA : Da. Consecința neplăcută de a umbla cu ochii legați.

ANDRONESCU-DULAP : Îmi pare rău, domnule Bacalbașa. Eu îți port grija și dumneata mă iei cu statuia damcii legată cu basma la ochi. De asta-mi arde mie ? !

BACALBAȘA : Mă scuzați. Probabil că nu v-am urmărit cu destulă atenție.

ANDRONESCU-DULAP : Cu dumneata, văd eu, n-o scot la capăt. *(Lui Stătescu.)*

Să vedem ce ne va spune conu Ghiță...

BACALBAȘA : Domnule prim-procuror, n-aș vrea să vă deranjez. Sper că vă puteți dispensa de prezența mea.

ANDRONESCU-DULAP : Stai aici, domnule. *(Lui Stătescu.)* Pică el îndată și conu Ghiță. Trebuie să fi aflat și dumnealui de teavtură... Facem confruntare, domnule jude.

STĂTESCU : Socotiți că ar mai fi necesar ?

ANDRONESCU-DULAP : Eu procedez ca la carte. Științific, domnule.

STĂTESCU : Cum dispuneți... *(Își consultă ceasul.)* Domnule Bacalbașa, dacă simteți amabil...

BACALBAȘA : Vă rog !

STĂTESCU : De obicei, domnul Panu vine punctual la redacție ?

BACALBAȘA : Cîteodată da, cîteodată nu... De data asta cred că va întîrzia.

STĂTESCU : Credeți că mult ?

BACALBAȘA : Cel mult o săptămînă.

ANDRONESCU-DULAP *(sărind)* : Cum vine asta, domnule ?

BACALBAȘA : A plecat de dimineată la Iași. Imediat ce a aflat de confiscarea gazetei. Eu nu l-am mai găsit acasă.

ANDRONESCU-DULAP : Și de ce nu mi-ai spus, domnule ? ! M-ai fiert tot timpul.

BACALBAȘA : În interrogatoriul dumneavoastră nu mi-ați formulat nici o întrebare referitoare la prezența domnului Panu.

ANDRONESCU-DULAP *(enervat, lui Stătescu)* : M-am saturat de redacții pînă peste cap. Cu de-alde ăștia te plesnește ușor apoplexia. Hai, domnule.

STĂTESCU : Cum dispuneți.

ANDRONESCU-DULAP : De altfel, fără conu Ghiță nici nu mai avem ce face la fața locului. *(Privire în jur.)* Aici am lăsat totul în ordine. Salutare. *(Iese cu Stătescu.)*

FAINSILBER *(intră, în timp ce Bacalbașa privește dezolat dezordinea din jur)* : Gata. S-au evaporat. *(În timp ce începe să facă ordine.)* Știți, coane Costică, eu înainte credeam că lui domnu' prim-procuror Andronescu îi spune lumea Dulap, fiindcă e așa... cum să zic ?... Prezentabil.

BACALBAȘA : Da, foarte prezentabil !...

FAINSILBER : Are și minte, ce să zic ? ! Tot atîta minte cît are un șifonier. M-am lămurit eu repede... *(Observînd supărarea lui Bacalbașa.)* ...Nu vă amăriți, coane Costică... Facem noi ordine.

BACALBAȘA : Facem, Leonaș...

FAINSILBER: V-aș spune ceva... Dar să n-o puncti la inimă...
BACALBAȘA: Spune, Leonaș.
FAINSILBER: Conu Ghiță a șters-o la Iași. Eu l-am căutat dis-de-dimineată. Cum au început confiscarea gazetei...

Asta, să vă spun drept, mie nu-mi place... Dar de zis, nu zic nimic.
BACALBAȘA: Știu, Leonaș. L-am căutat și eu... Ce să-i faci?!... A plecat la Iași...

(Decorul e scos din spotul luminii.)

T A B L O U L 9

Decorul: același ca în tabloul 1

COCEA: ...A plecat la Iași... În acel moment plecarea lui Panu a produs o mare surprindere.

MIRON: Abandonarea luptei... Preludiile renunțării politice nu sînt prea greu de descifrat.

COCEA: În general, da. Plecarea lui Panu n-a fost însă o fugă. În gara Iași l-au întâmpinat autoritățile de acolo. Panu a recunoscut pe loc că el este autorul „Omului periculos”.

MIRON: Atunci de ce n-a rămas la București?

COCEA: Peste ani de zile, Panu mi-a spus că a făcut tot ce-a putut ca să cîștige timp: călătoria la Iași, tot felul de alte încercări de a amîna procesul ce-i fusese intentat. Concomitent, continua cu vechementă campania împotriva regelui. Dar, rînd pe rînd, susținătorii săi au început să-l părăsească. În mare grabă.

MIRON: Politicienii!

COCEA: Care alții?!

MIRON: Tocmai asta e una din greșelile lui Panu. Sau, dacă vrei, naivitatea lui. Avea o mare popularitate.

COCEA: Avea o popularitate uriașă. Practic însă, asta nu reprezenta nimic. Gîndește-te, o clasă muncitoare în for-

mare și neorganizată, o țărănime ținută în întuneric. Pe cine să te sprijini?

MIRON: Mda! Îl aperi bine, nene Nicule.

COCEA: Nu eu, îl apără realitățile istorice. Forța politică era, exclusiv, în mina politicianilor. Corupția și intimidarea regală operau din plin. În cîteva zile, Panu s-a trezit aproape singur.

MIRON: Era de așteptat.

COCEA: Nici vorbă. Iar la două săptămîni după apariția articolului, Panu era condamnat, în lipsă, la doi ani închisoare.

MIRON: Remarcabil ritm.

COCEA: Ce vrei?! Justiția majestății sale...

MIRON: Servilitatea impune și promptitudine.

COCEA: Axiomă! Peste alte cîteva zile hotărîrea de condamnare avea să rămînă definitivă în fața instanței superioare. De data aceasta, Panu s-a prezentat și a încercat să-și apere libertatea. Totul era însă inutil. Condamnarea lui Panu era irevocabilă. Fusese dinainte pecetluită de rege... O știa de mult întreaga țară...

(Decorul e scos din spotul luminii.)

T A B L O U L 10

Decorul: o estradă pe care stau cinci magistrați. La capetele estradei, procurorul și grefierul. Mai în față, pupitrul apărării — ocupat de trei avocați — și un mic podium pentru acuzat.

BLARANBERG: ...O știa de mult întreaga țară. O repet, onorată curte, cu toate protestele domnului procuror Cercez.

CERCHEZ: Domnule președinte și onorată curte, sînt nevoit să intervin din nou. Vă rog să-l aduceți la ordine și să-i luați cuvîntul domnului avocat Nicolae Blaranberg.

BLARANBERG: Încălcați din nou drepturile apărării! Condamnarea domnului Panu e un act arbitrar și anticon-

stituțional. Tribunalul n-a făcut nimic altceva decît să execute un ordin. Se știe bine cine a ordonat odioasa condamnare a domnului Panu.

STOICESCU (*agitînd clopoțelul*): Vă rog, domnule avocat, renunțați la această chestiune delicată. Vă rog insistent. Personal. Pentru mine, domnule Blaranberg.

BLARANBERG: Sînt nevoit... Pentru stîmă ce vi-o port domniei-voastre,

domnule prezident Stoicescu, cît și onoratei curți, voi renunța.

STOICESCU : Vă mulțumesc.

BLARANBERG : Domnul Panu, așa cum bine știți, este nu numai un eminent om politic și literat, domnia-sa este și un strălucit avocat. S-ar fi putut apăra singur, mai bine decît l-am apărat noi. Prezența noastră aici reprezintă, în primul rînd, un omagiu adus curajului civic al domnului Panu.

CERCHEZ : Onorată Curte, rog să se consemneze cuvînt cu cuvînt cele afirmate de domnul Blaranberg. Domnia-sa face apologia unei grave infracțiuni.

BLARANBERG : Domnule prezident, îmi cunosc drepturile și îndatoririle. Pretind să nu mai fiu întrerupt. Acest așa-zis proces s-a desfășurat, în toate fazele lui, cu încălcarea flagrantă a legii. Să se sfîrșească odată ! (*Lovește puternic în pîpîtru, provocînd tresărirea unui magistrat.*)

STOICESCU (*arătînd spre magistratul care a tresărit*) : Vă rog, domnilor, pentru liniștea curții.

BLARANBERG : Scuzăți !... Ne-am judecat cu ușile închise, s-a pronunțat pedeapsa maximă, s-au încălcat dispozițiile constituției, deoarece faptul pentru care domnul Panu a fost trimis în judecată este de competența juriului și nu a tribunalului.

STOICESCU : Domnule avocat Blaranberg, aceste aspecte au fost examinate de colegii dumneavoastră.

BLARANBERG : De acord. Adaug un singur lucru : legea a fost călcată, fiindcă orice juriu din țară ar fi achitat pe domnul Panu. Constituția a fost încălcată din teamă. Hotărîrea juriului ar fi însemnat nu numai absolvirea domnului Panu, ci și salutul întregii țări pentru tot ce domnul Panu a spus despre „Omul periculos”. Atît în această privință.

CERCHEZ : Cer cuvîntul, domnule prezident !

STOICESCU : Aveți cuvîntul.

CERCHEZ : Vă rog să-mi permiteți să pun cîteva întrebări condamnatului Panu.

BLARANBERG : Nu văd rostul unor întrebări suplimentare. Aici dezbatem numai aspectele pur juridice ale acestui caz. Dacă totuși domnul Panu e de acord, în ce mă privește, nu mă opun.

PANU : N-am nimic împotriva.

STOICESCU : Poftiți, domnule procuror.

CERCHEZ : Vă mulțumesc... Condamnatul a recunoscut că el este autorul articolului incriminat...

PANU : „Omul periculos”, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen.

CERCHEZ : Majestatea saregele !

PANU : Exact. Majestatea sa regele este omul periculos.

CERCHEZ : Inculpatul a afirmat, în scris, că majestatea sa este o catană nemțească și un ulan prusian.

PANU : Am spus-o și o voi spune mereu.

CERCHEZ : Foarte bine.

BLARANBERG : Sînt încîntat să aud această aprobare din gura domnului procuror. Vă rog să se consemneze !

CERCHEZ (*fîstîcit*) : Eu n-am spus nimic. Retractivez. Domnul Blaranberg insinuează. Eu interoghez, domnule prezident.

STOICESCU : Continuați, domnule procuror.

CERCHEZ : Să mi se răspundă : cuvintele spuse de condamnat... cele știute...

BLARANBERG : Care cuvinte, domnule procuror ? Cer ca domnul procuror să formuleze întrebările complete și precis.

CERCHEZ : Cuvintele intamante : „catană nemțească” și „ulan prusian”. Intamante, repet. Sînt sau nu insultătoare pentru (*subliniind*) *persoana* majestații sale regelui ? Rog să răspundă condamnatul.

PANU (*în urma semnului de încuviințare făcut de Stoicescu*) : Nu ! Și precizez. Eu nu m-am gîndit la (*subliniind*) *persoana* majestații sale. M-am gîndit la (*accentuînd*) *rege*. La regele Carol I, care într-adevăr e catană nemțească și ulan prusian. După cîte se știe, regele e comandantul unui regiment nemțesc. Deci și catană și ulan. Asta-i o realitate. Dacă regele s-a simțit insultat pentru că am afirmat acest adevăr de necontestat, mă putea trimite în judecata juriului...

CERCHEZ : Mulțumesc.

PANU : Numai juriul e în drept să judece pe cei despre care se pretinde că ar fi insultat pe rege. Tribunalele judecă pe cei ce insulta (*accentuînd*) *persoane*. (*Se așază.*)

BLARANBERG : Cred că domnul procuror e pe deplin mulțumit. Domnul Panu a demonstrat, încă o dată, că tribunalul nu era în drept să-l judece.

PANU : Cu îngăduința domnului prezident aș adăuga ceva.

STOICESCU : Vă rog, dar scurt.

PANU : Suveranul...

STOICESCU (*întrerupîndu-l*) : Vă rog foarte mult. Fără suveran. Să terminăm cu asta.

PANU : N-aveam intenția să mă refer la nici un cap încoronat.

STOICESCU : Atunci poftiți.

PANU : Un simplu gînd de amărăciune pe care vă rog să-l rețineți ca ultimul meu cuvînt : suveranul dispreț pentru

lege e cel mai puternic semn de descompunere a oricărui regim. E un adevăr pe care istoria l-a confirmat întotdeauna. În lumina acestui adevăr, procesul meu, felul cum el s-a desfășurat, reprezintă un semn de bună prevestire.

CERCHEZ : Cer retragerea cuvîntului.

PANU (*cu ușoară înclinare*) : Vă mulțumesc. Nu mai am nimic de adăugat. (*Se reaşază.*)

STOICESCU : Cred că putem încheia dezbaterele.

BLARANBERG : V-aș ruga să-mi acordați doar cîteva cuvinte.

STOICESCU : Scurt, cit mai scurt, vă rog.

BLARANBERG : Cînd a început procesul colegului nostru domnul Panu, în apărarea domniei-sale ne înscrisesem zeci și zeci, sute de avocați din întreaga țară. Acum, la sfîrșitul acestei masca-
rade judiciare, am rămas pe banca apărării numai aceștia cîțiva. Cauzele acestei risipiri a apărătorilor domnului Panu sînt multiple. Unele dureroase, altele rușinoase. Nu voi insista. Voi arăta numai una dintre ele. Convingerea, care a devenit aproape generală,

că orice apărare a domnului Panu este și primejdioasă și de prisos. Soluția acestui proces, am mai spus-o, dar e necesar s-o repet, a fost dată încă înainte ca domnul Panu să fi fost trimis în judecată.

CERCHEZ : Domnule !

BLARANBERG : Domnule ! Ai bunul-simt și nu mă mai întrerupe. Am sfîrșit. Am rămas foarte puțini pe această bancă a apărării, dar reprezentăm imensa majoritate a cetățenilor acestei țări... În încheiere, fără folos, fără speranțe, doar în dorința de a da acestei înalte instanțe un prilej de gîndire, vă rog să-mi îngăduiți să citesc cîteva rînduri din Pravila lui Matei Vodă Basarab. (*Deschide un volum, citește.*) Spune Pravila : „Judecătorul să nu țină seama de porunca domnului și să lase mai bine scaunul său decît să muncească și să pedepsească pe nedrept”. (*Se înclină și se așază.*)

STOICESCU (*ridicîndu-se odată cu ceilalți magistrați*) : Curtea e luminată !

(*Decorul e scos din spotul luminii.*)

T A B L O U L 11

Decorul : același ca în tabloul 1.

COCEA : ...Curtea e luminată... Cîteva cuvinte hotărîtoare pentru viața unui om... Semănătorul de idei, cel care ne înflăcărase pe toți, își începea drumul lung al renunțărilor triste. Condamna-

rea era definitivă.

MIRON : Da... Dar pușcăriile nu sînt făcute pentru idoli.

(*Decorul e scos din spotul luminii.*)

T A B L O U L 12

Decorul : în locuința lui Gheorghe Panu.

PORUMBARU : ...Dar pușcăriile nu sînt făcute pentru idoli, dragă Ghiță. Ascultă-mă pe mine, la Văcărești ai să-ți pierzi aureola. Nu putem admite asta. Tu ești idolul nostru.

PANU : Mai slăbește-mă, Porumbarule. Idol ! Mi-ajunge că-s pușcăriaș, nu mă mai fă și idol.

PORUMBARU : Nu fi modest, dragă Ghiță. Asta ești tu pentru noi : idolul nostru. Și trebuie să te păstrăm. Nu putem risca să te pierdem.

OPRESCU : Coane Ghiță, nu vă supărați. Conu Manoică are dreptate. Eu, știți dumneavoastră, am trecut prin

asta. Am stat la Văcărești. Numai două luni, și-mi ajunge pe toată viața.

PANU : Fleacuri, Tăchiță. Nu-mi spune tu mie ce-ai pățimit la Văcărești. Ai ținut-o tot timpul în chefuri... șampanie. Cu directorul și cu toți gardienii.

OPRESCU : Și credeți c-a fost ușor ? ! M-am captușit cu reumatism pentru toată viața. Mi-e prinsă și inima. Cît m-a costat, nici nu mai spun...

PANU : De asta nu te mai plinge.

PORUMBARU : Slavă domnului, Tăchiță, ai de unde.

OPRESCU : Eu spun, nu mă plîng. Numai că eu am stat la pension, ca per-

ceptor, ditamai preceptor de culoare. Și numai două luni. Conu Ghiță are de stat doi ani. Ca politic. Nu-i tot una!

PANU: Și ce, fiindcă-s politic au să mă omoare?!

OPRESCU: De, n-am spus asta... Dar pentru politici, ca de-alde dumneavoastră, coane Ghiță, regulamentul se aplică la milimetru. Of și amar! Am văzut cu ochii mei. Iar pentru dumneavoastră, coane Ghiță... De... unu-i conu Ghiță Panu în țara asta. Cu rica lui vodă, nu știi, zău, ce-o să fie. Nu-i glumă, coane Ghiță. Eu știu ce zic... De frig nici nu mai vorbesc. Poți să ai de toate și-i deajuns numai frigul pușcăriei ca să te bage în mormânt. Eu am avut noroc. Am stat spre primăvară și s-a încălzit repede vremea.

PANU: Dar ce, la pușcărie nu se face foc?

OPRESCU: Foc? Trei surcele la trei luni. Forma pentru scăderea lemnului. Zău, coane Ghiță, nu vă supărați, sin-teți dumneavoastră mare avocat, dar parcă nici nu știți ce-i aia pușcărie.

PANU: Bre, tu de ce-ai venit la mine? Să mă sperii?

OPRESCU: Se poate, coane Ghiță? Păcatele mele... M-am întâlnit cu conu Manoică și cum venea la dumneavoastră, m-am agățat și eu.

PANU: Te-a apucat dorul de mine.

PORUMBARU: Nu l-am putut refuza, dragă Ghiță. A insistat atîta să te vadă...

OPRESCU: Eu nu-s ca alții, coane Ghiță. Fără dumneavoastră nu scăpam numai cu două luni. l-am spus și lui conu Manoică. Nu știu ce s-ar fi ales de mine...

PANU: Bine. Tăchiță, bine.

PORUMBARU: A vrut bietul om să te mai vadă o dată.

OPRESCU: Eu nu uit binele făcut. Dacă aveți vreo nevoie, coane Ghiță, eu vă stau la dispoziție.

PANU: Îți mulțumesc, Oprescule, nici o nevoie.

OPRESCU: Oricum, să știți, coane Ghiță, la mine se găsește... Eu ca finanțist, știți dumneavoastră...

PANU: Mulțumesc, mulțumesc.

OPRESCU: Atunci vă zic să trăiți și să vă aibă în pază cel-de-sus.

PANU: *(îi dă mîna)*: Cu bine, Oprescule. Cu bine. *(După ce Oprescu iese.)* Ce-ai adus cobeia asta cu tine, Porumbarule?

PORUMBARU: S-a ținut scai de mine... Și-n definitiv nu strică să știi la ce te poți aștepta.

PANU: Cam alarmant. Foarte alarmant.

PORUMBARU: Dragă Ghiță, e limpede, trebuie să iei toate măsurile de precau-țiune.

PANU: Greu. Destul de greu. Nu mă pot lăuda cu rezistența mea fizică. De frig nici nu mai vorbesc. Duc o adevărată spaimă... N-am putut suporta nicio-dată frigul.

PORUMBARU: Chiar și fără aceste mi-zerii, detențiunea este totdeauna depri-mantă. O inteligență ca a ta, dragă Ghiță, se va resimți adînc. Să nu faci greșeala să rămii. A rămîne ar însemna să-ți minezi splendida ta inteligență. Doi ani de închisoare te vor sfîrși. Asta-mi spunea și aseară conu Mitică. Conu Petrache e de aceeași părere. Nicu și generalul, idem.

PANU: Am vorbit și eu cu ei.

PORUMBARU: Toată opoziția e unitară în privința ta. Toți te iubim, toți te sti-măm, toți te susținem.

PANU: Nu știu nici eu ce să mai zic...

PORUMBARU: Nu-i decît o singură so-luție. Treci granița și aștepti. Primă-vara viitoare avem alegeri. Guvernul nu se va mai putea menține.

PANU: Asta-i sigur.

PORUMBARU: Sînt pe dric. Oricît ar vrea regele. Nu mai merge. Se vor schimba toate. Cîteva luni, și te întorci plin de glorie și sănătos. Nu-i putem lăsa să te distrugă. Ar fi o crimă.

PANU: E o mare dilemă pentru mine.

PORUMBARU: Copilării. Toți sîntem de această părere.

PANU: Greu. Greu de tot. Am și tot felul de alte dificultăți.

PORUMBARU: Mărunțișuri. Se rezolvă automat. Nu-ți va strica deloc puțină odihnă și puțină distracție la Paris. *(Fredonează un fragment de arie dintr-o operetă de Offenbach.)* Ai chiar dreptul la asta după atîta muncă și enervare.

PANU: Nu-mi arde de distracții. Nici nu mi le-aș putea permite.

PORUMBARU: Să te vezi tu la Paris și-ți vine chef. Iar în privința mă-runțișurilor, am mandat din partea lui conu Mitică. Îți comunic oficial: contul tău e deschis. Sîntem noi în opoziție, dar, slavă Domnului, astea nu-s pro-bleme pentru noi.

PANU: Ar fi imposibil să primesc.

PORUMBARU: Nu primești nimic. Pen-tru noi toți, ești ministeriabil. Cum cade guvernul, te întorci. Nici o grijă. Solvabilitatea ta va fi foarte solidă. Oricare va fi viitoarea formulă guver-namentală, Panu rămîne Panu. Cu tot ce i se cuvine. Garanție generală. Știr bine, dragă Ghiță.

PANU: Mda !...

PORUMBARU: Nu spun nimic din capul meu. Eu transmit, dragă Ghiță.

PANU: Să zicem că m-aș hotărî la această soluție...

PORUMBARU: Ce să mai zici, că e singura. Și e ad-mi-ra-bi-lă. Din toate punctele de vedere.

PANU: Totuși...

PORUMBARU: Nici un totuși!

PANU: Chiar obținerea pasportului nu va fi ușoară.

PORUMBARU: Bravo! Dă-mi voie să te sărut și să te felicit. (*Îl îmbrățișează.*)

PANU: Ce te-a apucat, bre Manoică?!

PORUMBARU: Poți să mă feliciți și tu pe mine. Conu Mitică va fi încântat. Știe că sînt devotatul tău și de aceea mi-a încredințat mie misiunea să te conving. Avem toți nevoie de tine. Trebuie să te păstrăm sănătos, puternic și necompromis de pușcărie. Bravo și poftim! (*Îi întinde un plic.*)

PANU: Ce-i aici?

PORUMBARU: Pasportul și contul tău. Asta a fost surpriza mea.

PANU (*luînd plicul*): Pasportul?

PORUMBARU: Da, dragă Ghiță, și nu te supăra că ți-o spun, tu ești un cap politic mare. Ce mare?! Genial, dar la chițibușuri administrative nu te pricepi. Normal. Pentru un om ca tine, astea sînt fleacuri... Mare lucru un pasport!... Avem noi oamenii noștri peste tot. Ne luăm și noi toate măsurile. Dacă ne-am lăsa pe mîna mizerabililor, vai de noi.

PANU (*examinînd pasportul*): Totuși, hotărîrea mea nu e încă luată.

PORUMBARU: Nu-i nimic. Bagă pasportul în buzunar și grăbește-te cît mai tare. Mizerabilii ar putea să te aresteze oricînd. N-ai văzut ce grăbiți sînt să te lichideze?!

PANU: Într-adevăr, foarte grăbiți.

PORUMBARU: Fii tu mai iute de picior. Dacă apucă să te aresteze, zău nu știu ce-am mai putea face. Conu Mitică mi-a spus ascară. Din toate sondajele pe care le-a făcut, rezultă că regele nu-i dispus să te grațieze. Oricîte presiuni am face.

PANU: Știu. Și nici n-aș cere grațierea.

PORUMBARU: Cred și eu!... S-ar putea să nu ne mai vedem multă vreme. Ai un tren acum la unsprezece. Dă-mi voie să te mai îmbrățișez o dată.

PANU (*evitînd îmbrățișarea*): Mai am unele lucruri de aranjat, iar la prînz am o întîlnire de la care nu pot lipsi.

PORUMBARU: Unde, dacă nu-s indiscret?

PANU: La restaurantul hotelului „Boulevard”.

PORUMBARU: Vin și eu. N-am să te deranjez. Dar vin. Ești prea prețios pentru noi toți. Nu pot să te pierd din ochi. Sînt îngerul tău păzitor. Misiune de onoare.

PANU: Mă rog.

PORUMBARU: Atunci, la prînz. Au revoir. (*Iese.*)

PANU: La revedere. (*Rămas singur, scoate pasportul, îl răsfoiește, prîvindu-l îndelung. La intrarea lui Bacalbașa, îl introduce în buzunar.*) A, tu erai, Costică?

BACALBAȘA: Eu. M-am întîlnit la intrare cu Porumbaru. Văd că-ți face vizite dis-de-dimineață.

PANU: A fost cu Oprescu. Perceptorul de la culoarea de galben. Niște chestiuni juridice.

BACALBAȘA: Ai vorbit cu Fleva?

PANU: Nu. Și nici nu vorbesc. Cît voi lipsi eu, vei conduce tu gazeta.

BACALBAȘA: Nu-i bine, Ghiță. În timpul arestării tale, directorul „Lup-tei” trebuie să fie un om politic influent și popular. Nicolae Fleva e cel mai potrivit.

PANU: Tu poți conduce gazeta la fel de bine ca Fleva. Sau chiar mai bine.

BACALBAȘA: Nu ți-o spun din falsă modestie. Eu nu voi putea face ceea ce ar face el. Va trebui să exploatăm la maximum detențiunea ta. Vom duce o campanie violentă și susținută. E nevoie să organizăm manifestații, întruniri. Trebuie să solidarizăm și să punem în mișcare pături cît mai largi, cît mai mulți oameni. Pentru asta Fleva e absolut necesar. Din arestarea ta, noi trebuie să tragem toate foloasele politice posibile.

PANU: Și dacă nu voi fi arestat?

BACALBAȘA: Asta-i bună! Vrei să te ierte Herr Karl?! Vrei să-i ceri pardon?!

PANU: Nu.

BACALBAȘA: Sper că nici n-ai fi în stare s-o faci. Iar despre el, sînt sigur că nu te-ar grația.

PANU: Mulțumesc. Despre mine văd că speri numai. Poți fi sigur și de mine.

BACALBAȘA: Nu te supăra, Ghiță. Te-ai schimbat în ultimele zile de nu mai știu ce să cred.

PANU: Schimbat?!

Sînt îngîndurat. Doi ani de închisoare nu sînt o glumă.

BACALBAȘA: Nimeni nu spune asta. Tie nu ți-a lipsit însă niciodată curajul.

PANU: Curajul poți să-l și pierzi... Sau poți avea curajul opiniei și-ți poate lipsi curajul de a îndura frigul și toate celelalte mizerii ale închisorii...

BACALBAȘA : ...Mă uimești... Ce vrei să spui cu asta?

PANU : Nu crezi c-ar fi mai bine să plec în străinătate?

BACALBAȘA : Să fugi?

PANU : Să plec pentru cităva vreme. Mandatul guvernului expiră în curînd. Între timp se vor schimba multe. Toate s-ar aranja.

BACALBAȘA : Ar fi un act de lașitate. Ai merita disprețul tuturor.

PANU : Nu toți sînt de părerea ta.

BACALBAȘA : Cei care nu sînt de părerea mea nu pot fi decît dușmanii tăi. Dușmanii ideilor pentru care de atîta vreme luptăm împreună. Numai dușmanii îți pot da astfel de sfaturi. Tu nu înțelegi?! Astăzi ești cel mai popular om din țara asta. Dacă ai fugi, dacă te-ai sustrage pedepsei, n-ai mai fi decît un laș. Asta ar însemna lichidarea ta politică.

PANU : Ce te-ai înfierbîntat așa, dragă Costică?

BACALBAȘA : Nu pot să fiu calm cînd văd ce gânduri îți flutură prin minte. Mi-a ajuns și mie cîte ceva la ureche. Ar vrea să te ametească ticăloșii, ca să scape de tine.

PANU : Nu mă pot ameti ei pe mine, dragă Costică.

BACALBAȘA : Sper. Sper și cred. Dar încearcă. De asta îți dă mereu tîrcoale licheaua asta de porumbiță brătienistă și alții de aceeași teapă. Adu-ți aminte ce a scris în ajunul procesului „Voința Națională”. Oficiosul guvernului. Ți-o spun cuvînt cu cuvînt : „Nu ne-ar mira dacă domnul Panu, în cazul cînd ar fi

condamnat, ar fugi peste graniță, după cum fac escrocii”... Negru pe alb.

PANU : Prostii!

BACALBAȘA : Prostii. Desigur, prostii. De folosit însă folosesc toate tertipurile ca să te împingă la fugă.

PANU : Nu sînt eu omul care să mă las înșelat de ei. Îi cunosc. Am avut grijă să-mi iau toate măsurile. Poți avea toată încrederea.

BACALBAȘA : Sînt convins de asta. Dar...

PANU : Nu există nici un dar. Am discutat o ipoteză oarecare. Nimic mai mult. Cu cine vrei să vorbesc dacă nu cu tine?... În orice caz trebuie să recunoști că nu-i deloc plăcut să știi că ai în față doi ani de pușcărie. Frig, abrutizare și toate celelalte mizerii.

BACALBAȘA : Ușor nu va fi. Dar se deprinde omul cu toate.

PANU : Dacă ai fi în locul meu, n-ai lua-o așa ușor.

BACALBAȘA : Nu exagera. Te înțeleg foarte bine. Va fi mai greu la început, pe urmă te vei obișnui. Pe lîngă toate celelalte, ție închisoarea o să-ți prindă bine la ficat.

PANU : Îți mai arde și de glume.

BACALBAȘA : Nu glumesc deloc. Ai să te mai dezveți de obiceiurile tale boierești și vei mai da jos din slămina ta aristocratică... Asta n-o să-ți strice în nici un caz.

PANU : Costică, Costică, toate mi le torni : obiceiurile boierești, slămina aristocratică... Tu nici pe mine nu mă cruți. Nu scapă nimeni de vorbele ascuțite ale lui Constantin Bacalbașa.

(Decorul e scos din spotul luminii.)

T A B L O U L 13

Decorul : același ca în tabloul 1.

COCEA : ...Vorbele ascuțite ale lui Constantin Bacalbașa... au fost, din păcate, rostite zadarnic... În seara aceleiași zile, Gheorghe Panu o pornea spre Paris.

MIRON : Drumul lașității.

COCEA : Numește-l așa dacă vrei. Eu l-aș numi drumul înșelării...

MIRON : Cînd povesteai cum i-a adus Porumbaru pasportul lui Panu... mă gîndeam la scena de la Capșa.

COCEA : Cînd m-a ispitit Voinescu să fug în străinătate?

MIRON : Da. Evident, rezultatele au fost altele, metodele însă, foarte asemănătoare.

COCEA : Absolut identice. Tocmai de aceea ți le-am povestit pe amîndouă. Drama lui Panu o cunoșteam din chiar spusele lui. Unele amănunte le mai aflasem de la Bacalbașa... Și-ți repet : din greșelile lui Panu am învățat mulți. Panu nu putea sări peste marginile vremii lui. Azi știm mai mult decît ieri.

MIRON : Și mîine vom ști mai mult decît azi...

COCEA : Te plictisesc...

MIRON : Deloc, te urmăresc foarte atent.

COCEA : Nu poți evita întotdeauna truismele.

MIRON : Crede-mă că te-ascult cu plăcere, nene Nicule. De altfel, în trecut fie spus, judecățile cele mai bune le scoatem din premisele cele mai banale.

COCEA : N-am pretenția să emit nimic nou. Vreau numai să-ți amintesc : cine știe multe înțelege mult. Cine înțelege mult iartă mult.

MIRON : Iertare sau condamnare. Pentru trecut acestea sînt simple cuvinte. Obiectiv, faptele rămîn ceea ce au fost.

COCEA : Faptele însă, le clasăm tot noi oamenii.

MIRON : Pentru mine, Gheorghe Panu rămîne autorul strălucit al „Amintirilor de la Junimea”. Și asta nu-i puțin.

COCEA : Dar nu e totul. Orice om trebuie judecat în totalitatea faptelor sale.

MIRON : Eu nu-l judec pe Gheorghe Panu. Asta e treaba istoriei.

(Decorul e scos din spotul luminii.)

T A B L O U L 14

Decorul : în locuința lui Constantin Bacalbașa.

BACALBAȘA : ...Eu nu-l judec pe Gheorghe Panu. Asta e treaba istoriei..., domnule deputat.

PANU : De ce-ți bați joc de mine, Costică ? Renunță, te rog, la tonul ăsta oficial. Am fost atîția ani prieteni.

BACALBAȘA : Prietenia noastră a încetat anul trecut. În seara cînd ați fugit la Paris. Cred că nu mai e necesară altă explicație între noi.

PANU : Asta înseamnă că mă dai afară ?

BACALBAȘA : N-aș putea s-o fac. Sînteți în casa mea.

PANU : Atunci de ce m-ai mai primit ?

BACALBAȘA : M-am conformat dorinței și primul redactor, relațiile sînt de la șef la subaltern. Deocamdată asta este încă situația. N-ar fi rău s-o lămurim chiar acum.

PANU *(luîndu-și capul în mîini, copleșit)* : Iartă-mă, Costică... Nu ți-am spus... Nici măcar n-aș fi putut... Cînd m-am urcat în seara aceea în tren, nu luasem încă nici o hotărîre. Mă gîndeam să fac un ultim drum la Iași. Să-mi mai văd o dată tîrgul și prietenii... Gîndul celor doi ani de închisoare mă îngrozea. N-am avut niciodată curaj fizic... Aveam pasportul în buzunar... Ispita a fost mai tare decît mine... Trenul se îndrepta spre graniță... Am lăsat lașul în urmă și am fugit... Tu nu poți înțelege ?... Mă disprețuiești... De ce taci ?

BACALBAȘA : ...Ce vrei să-ți spun ?! Să plîng alături de tine ?! Ai să-ți revii repede... De altfel am și treabă. Dacă vei mai avea nevoie de mine, mă găsești.

PANU : Te rog, Costică. Nu mă alunga.

BACALBAȘA : Nu te alung... Regret că am ajuns aici. Din păcate, cred că

nu-ți pot fi de vreun folos.

PANU : Sînt singur. Atît de singur.

BACALBAȘA : Din vina ta.

PANU : Știu. Nu te-am ascultat... Trebuia să fac închisoarea. Cu orice risc. La Paris m-am gîndit tot timpul la asta.

BACALBAȘA : Era bine dacă te gîndeai mai înainte.

PANU : Teama de închisoare m-a copleșit.

BACALBAȘA : Nu simplifică ! Resorturile tale, ca și ale fiecărui om, sînt mult mai complicate. Mereu teama ! Nu se poate reduce totul numai la teamă.

PANU : În privința asta sînt un infirm. Crede-mă, Costică, fac adevărate psihoze.

BACALBAȘA : E inutil... De altfel, observ că mica ta criză de conștiință a și trecut... Compătimire din partea mea să nu aștepți. Nu mă pricep la conso-lări.

PANU : Te cunosc destul.

BACALBAȘA : Cu atît mai bine. Nici nu ți-ar folosi. Lașitatea sau teama, cum o numești tu, nu ți-o contest. Dar nu a fost asta principala cauză a fugii tale. Te-au prostit cu promisiunea fotoliului ministerial... Nu-ți convine să recunoști ? !

PANU : ...Ai auzit de Karl Marx ?

BACALBAȘA : Destul de vag. Un filozof german, parcă.

PANU : Un mare filozof și economist.

BACALBAȘA : Mă rog, și care e legătura ? Fugi întotdeauna de ce nu-ți convine. Asta e o veche specialitate a ta. Eu ți-am pus o întrebare precisă.

PANU : Și eu vreau să-ți răspund. Ai răbdare.

BACALBAȘA : Cu tine am avut întotdeauna prea multă.

PANU : ...La Paris m-am frământat destul. M-am gândit la toate : la fuga mea, la promisiunea fotoliului ministerial...

BACALBAȘA : La asta mai ales. Sînt sigur.

PANU : Ascultă-mă. Cu tot ce-am greșit, cu tot ce ți-am greșit ție, tu ești totuși singurul căruia pot să-mi descarc sufletul.

BACALBAȘA : Te ascult.

PANU : La Paris m-am dezmeticit. Era însă prea tîrziu. Ce mai puteam face ?! Pentru noi cărțile reprezintă un refugiu. Cărțile și discuțiile. Am cunoscut acolo cîțiva socialiști. Prin bibliotecile marilor orașe dai întotdeauna peste astfel de oameni. M-am împrietenit cu unii din ei. Făceau parte din Asociația Internațională a Muncitorilor. Am devenit și eu membru al asociației lor. Din punct de vedere politic, eu eram un om sfîrșit. Știam asta. Aveam însă prilejul să mă informez. Am discutat mult. Așa am aflat de Marx. E un mare gînditor. A lăsat o operă uriașă.

BACALBAȘA : Interesant desigur, dar...

PANU : Vei vedea. Nu uit că-ți datorez un răspuns. ...Am citit cîte ceva din lucrările lui Marx. Destul de puțin. Printre altele, am dat peste niște considerații de-ale sale despre formele folosite pentru descompunerea și compromiterea celor pe care oligarhia vrea să-i înlăture din viața publică. A fost o lectură care m-a tulburat. Înțelegi, Costică ?

BACALBAȘA : Cred că da. Te-ai regăsit pe tine și cazul tău.

PANU : Da. Al meu și-al multor altora... Pentru oligarhie, formele violente nu sînt totdeauna suficiente. Împotriva oamenilor politici, îndeosebi împotriva noastră, a intelectualilor, arsenalul oligarhiei trebuie deseori completat cu metode mai rafinate. Cultivarea vanității, cumpărarea directă, corupția subtilă. Adversarii trebuie doborîți

neapărat, prin orice mijloace. E o luptă perfidă.

BACALBAȘA : În care tu ai căzut.

PANU : Da, Costică. N-am știut să lupt. M-au învins. M-am lăsat cumpărat de promisiuni, s-au folosit de vanitatea mea. De toate slăbiciunile mele. Mi-am dat seama... E prea tîrziu însă...

BACALBAȘA : Niciodată nu-i prea tîrziu. Cînd vrei !

PANU : Nu. Orgoliul e o otrăvă lentă, dar care nu iartă... Cînd mi-a ajuns la Paris vestea că am fost ales deputat, m-am simțit măgulit. Același orgoliu... M-am grăbit să mă reîntorc, ca să trăiesc noi deziluzii. Deziluzii și alte compromisuri... Înainte de a fugi eram un om stimat. De cînd m-am întors, simt golul în jurul meu. Dezertorii au parte de disprețul tuturor. Iar alegerea și deputăția mea nu-s altceva decît o farsă. Am fost și pe la Iași. M-am convins cu ochii mei. Nu-i o victorie să înfrîngi candidatul unui guvern odios.

BACALBAȘA : Și ce-ai de gînd să faci ?

PANU : În cele două săptămîni de cînd m-am întors, am putut vedea destule. Același circ, aceleași paiate. Asta-i viața noastră politică... Gîndirea mea socială, antimonarhismul meu au fost folosite de toți șantagiștii politici, dornici de a primi ciolanul guvernării. Vor încerca să mă folosească și pe viitor. Sînt sigur.

BACALBAȘA : Ce-mi spui mie, ar trebui s-o spui întregii țări. Cu asta ai răscumpăra multe.

PANU : E prea tîrziu, dragă Costică. Regele m-a grațiat. I-am primit favoarea. Nevoile mă string și n-am avut încotro. Încep să îmbătrînesc. Ce-am fost n-am să mai pot fi niciodată.

BACALBAȘA : Și ce-ai să faci ?

PANU : Am să mă potolesc. Poate am să scriu. Am trecut prin multe. Voi avea ce spune... Și-o să mai vedem... Greu, Costică... Cînd începi să luneci, nu te mai poți opri.

(Decorul e scos din spotul luminii.)

T A B L O U L 15

Decorul : același ca în tabloul 1.

MIRON : ...Cînd începi să luneci, nu te mai poți opri... Așa e.

COCEA : Și totuși, dragă Miron, cu toate luncările, Gheorghe Panu a rămas credincios idealurilor generoase ale tine-

reții sale. E adevărat, scrisul său și-a domolit virulența. Dar ideile lui au continuat să rodească. Semănătorul de idei își făcuse datoria.

MIRON : Contradictorie personalitate !...

COCEA : Ca însăși vremea lui. Un lucru e cert, dragă Miron, bălălia pentru progres e grea. Tirania seceră trupuri, dar nu cruță nici conștiințele oamenilor. Conștiințe, nenumărate conștiințe, victime ale atacurilor lente și perfide. Așa s-a întâmplat cu Panu, așa s-a întâmplat și cu alții. La rîndul lui a luncat și Constantin Bacalbașa...

MIRON : În general, așa a fost. Au existat însă și conștiințe care au rezistat. Ai început cu propriile amintiri. Nu mă poți opri, nene Nicule, de a face comparații.

COCEA : Eh ! Toți avem grijă să înfrumusețăm cînd povestim despre noi. Vechi și iertată meșteahnă omenească. Dintr-ale mele ți-am ales amintirile cu oarecare haz.

MIRON : Cu haz cam negru.

COCEA : Cît și cum putea fi... Am trecut și eu multe cumpeni... Din ce în ce mai grele. Carol al II-lea hotărîse să fiu împușcat la primul cuvînt ce-l voi mai scrie. În fruntea tuturor nelegiuirilor au stat întotdeauna regii. Carol I, Ferdinand, Carol al II-lea și, după el, odrasla lui degenerată, de care ne-am scăpat astăzi. Toate sub oblăduirea lor. Pe cele mai apropiate le-ai trăit și tu, Miron. Fascismul, țara mutilată și vîndută lui Hitler, toate nenorocirile.

MIRON : Și toate bestialitățile.

COCEA : Realizările fascismului monarhic : lagăre, pușcării, deportări.

MIRON : Și tăcerea... Teroarea mută și apăsătoare.

COCEA : O știi foarte bine. Și în „Cin-tice“, și în celelalte scrieri ale tale, ca să poți protesta împotriva crimelor și sălbăticiilor, ai fost nevoit să recurgi la metaforă.

MIRON : Nenumărate glasuri, nene Nicule, au exprimat deschis durerea țării și ura aprigă a poporului.

COCEA : Da. Glasurile aceleiași voinți. *(Se ridică și se îndreaptă spre fereastră, o deschide.)... Curînd se face ziuă. (De departe, de foarte departe străbate ușor, melodia Internaționaliei.) ...Ascultă, Miron, voința clasci... Puternică și bine organizată. (Inchide fereastra și rostește rar, cu solemnitate.) „...nu-i nici o mîntuire în regi, ciocoi și-ai lor lachei. Unire, muncitori, unire și lumea va scăpa de ei...” Această voință l-a alungat pe rege !... (Se așază.) Nimeni n-a dormit în noaptea asta.*

MIRON : A fost o noapte de triumf, nene Nicule.

COCEA : Am petrecut-o și noi depănînd amintiri... *(Își picură medicamentul într-un pahar.)* Amintiri...

MIRON : Așa e, nene Nicule. Amintiri... Gîndirea luminată... *(Arătînd spre fereastră.)* Și clasa la atac.

...am ascultat îndemnul tău fierbinte, Urmîndu-l ani de-a rîndul fără frică.

COCEA *(aprobă din cap, ridică paharul)* : Adio, majestate !

C O R T I N A

